

KATEDRA

Št. 8

Letnik XIII.

Maribor, 23. IV. 1973

ŠTUDENTSKI
LIST

IV 284 / 12
1972 / 73

DRUGA STOPNJA VTS

Viša tehniška šola v Mariboru je že ob koncu leta 1969 pričela s sodijami o možnostih uvajanja druge stopnje visokošolskega pouka za štiri osnovne oddelke – strojni, elektro, gradbeni in kemijsko tehnološki.

Junija 1970. leta je prišla pobuda s strani člana IS, osnovana na kritičnem deficitu diplomiranih strojnih inženirjev v Sloveniji, da iz osnutka omenjenega razvojnega programa kot prioriteto pripravi viša tehniška šola vse potrebne akcije za prehod strojnega oddelka v drugo stopnjo. Po raziskavah Inštituta za ekonomska raziskovanja BOMO LETA 1975 POGRESALI 350 strojnih inženirjev. Pri uradnem navajanju potreb po strojnih inženirjih DO LETA 1975 pa je slovensko gospodarstvo lani marca ugotovilo, da mu bo POTREBNIH 1249 drugostopenjskih diplomantov strojništva. Deficit bodo še posebej občutili v predelu severovzhodne Slovenije.

Koncept študija strojništva na II. stopnji.

Studij na višji tehniški šoli bo dvostopenjski. Že na prvi stopnji študija slušatelj pri teoretskih predmetih spoznava strokovne predmete.

Na drugi stopnji študent pogloblja in razširja teoretično znanje, zopet pa se seznanja tudi z njegovo praktično veljavnostjo v okviru strokovnih predmetov.

Šola je osvojila potrebo, da se študijski načrt in program formirata po metodologiji mrežnega planiranja, s čemer je možno zagotoviti skladen vrstni red teoretskih in strokovnih predmetov. Na VTS je že več let v preizkušnji „kurzni sistem“ (na elektro oddelku) in izkušnje so takšne, da se lahko brez riskantnega eksperimentiranja vpelje kot osnovna oblika študija tudi na oddelku za strojništvo.

Šola je izoblikovala in predlaga naslednjo shemo študija strojništva:

1. semester
2. semester
3. semester
4. semester

I. stopnja

5. semester
diplomsko delo
inženir strojništva

II. stopnja

5. semester
6. semester
7. semester
8. semester
diplomsko delo
dipl. inž. strojništva

Iz sheme je razvidno, da ima študent 4. semestra možnost vpisa v:

a) 5. semester I. stopnje, opravi diplomu in si pridobi naziv inženir strojništva.

b) 5. semester II. stopnje in po 8. semestru in absolventskem stažu opravi diplomu in si pridobi naziv diplomiranega inženirja strojništva.

Pri vsebinski opredelitvi študija so bile odločilne dosedanje izkušnje šole, potrebe in zahteve industrije, izkušnje sorodnih šol in fakultet ter pripombe, posebej prof. dr. J. Peklenika v toku oblikovanja študijskega načrta za drugo stopnjo.

Na prvi stopnji se oblikujejo trije profili strojnika:

- energetski,
- tehnološki ter
- tekstilni tehnolog.

Pri vsebinski zasnovi študija II. stopnje se je izkazala kot zelo uporabna metoda diverzifikacije po modulih, ki predstavljajo profile. V prvi fazi pridejo v poštev trije takšni moduli:

1. proizvodno tehnološki modul
2. konstruktorski modul
3. avtomobilsko industrijski modul

Funkcionalno so prostori povsem zadovoljivi. Odgovarja število in kapaciteta predavalnic. Oddelek razpolaga z dvema velikima risalnicama in dvema specialnima risalnicama za diplomante. Iz tega sledi, da do leta 1975 niso potrebna bistvena investicijska sredstva.

Delgaciji študentov, ki je bila na razgovoru pri predsedniku skupščine SRS Sergeju Kraigherju, dr. Aleksandri Kornhauserjevi ter sekretarju za finance Jožetu Florjanciču je bilo načelno zagotovljeno, da bo IS razpravljal in pripravil odlok o prehodu VTS na drugo stopnjo. Mislim, da bi s sprejetjem tega odloka ne smeli več odlašati saj se ta stvar vleče že dve leti, kar je pri študentih in absolventih VTS nalagelo na negotovanje, saj smo pred dilemo, ali počakati ali nadaljevati študij v drugo smer. Nobena odločitev ne koristi nam niti družbi, saj je pomanjkanje strojnih inženirjev zelo pereč problem.

Milan Kerkez

★ KATEDRA ★

IZDAJA SKUPščINA SKUPNOSTI študentov MARIBORSKIH VISOKOŠOLSkih ZAVODOV

Ureja uredniški odbor:

glavni in odgovorni urednik: Davorin Kračun

sekretarka uredništva: Nevenka Vetrh

študentska rubrika: Janko Vitežnik – urednik, Tone Čeh, Jože Zagožen,

Bogdan Lipovšek, Tone Cerjak

notranja rubrika: Mirč Pestiček – urednik, Slavko Gerič, Milan Lampe,

Milan Kerkez

kulturna rubrika: Edvard Pukič – urednik, Adrian Grizold, Marija

Frankovič, Ivan Oman (periskop)

lektorica: Sonja Rajzer

likovni urednik: Bogdan Reichenberg

tehnični urednik: Marjan Hanl

fotografija: Ferdo Rakuša

Katedro sofinancirajo: Združenje visokošolskih zavodov Maribor, IO SŠ

MVZ, Kulturna skupnost Slovenije in SO Maribor.

Uredništvo in uprava Ob parku 7, 62000 Maribor, telefon 22-004, tekoči

račun 51800-678-81846. Nenaročenih slik in rokopisov ne vračamo.

Cena izvoda je 1,00 din (letna naročnina 15,00 din, za ustanove in podjetja

20,00 din). Tiska ČP Mariborski tisk, Maribor.

MLADI SO VOLILI SVOJE PREDSEDSTVO

Dne 23. marca 1973 je bila seja občinske konference ZMS Maribor, na kateri so dali razrešnico staremu in izvolili novo predsedstvo. Na konferenci je bil navzoč tudi predsednik republiške konference ZMS Živko Pregelj.

Uvodni referat je imel doseganji predsednik Ivo Tišler, za njim pa je Tončka Travas prebrala poročilo o delu nadzornega odbora. Na vrsto so prišli tudi diskutanti. Le-ti so se dotaknili najrazličnejših problemov in težav mladih. 145 delegatov, kolikor je bilo na konferenci prisotnih, je z navdušenjem pozdravilo predlog Danila Horvata, da bi tov. Tita na naši konferenci znova izvolili za predsednika ZK Jugoslavije.

Volitve za novo predsedstvo so bile tajne, kandidiralo pa je 31 aktivnih mladincev. Za predsednika OK ZMS Maribor je bila s 128 glasovi izvoljena ZMAGA GSELMAN, članica ZMS od 1961 leta, ZK in SZDL od 1968 leta. Aktivno je sodelovala v vrstah ZMS že v srednji šoli, ko je bila sekretarka mladinskega aktiva. Uspešno je končala višjo pravno šolo v Mariboru in se pozneje kot pravnik zaposlila v gradbenem podjetju Konstruktor, kjer je kmalu postala sekretarka mladinskega aktiva. V prejšnjem mandatu je bila članica predsedstva OK ZMS Maribor.

Za sekretarja je bil izvoljen PETER MARENDIČ absolvent pedagoške akademije, član ZM od leta 1964. Aktivno je deloval pri občinski zvezi tabornikov in XI. SNOUB Miloša Zidanska. Od leta 1971 je zaposlen pri OK ZMS v Mariboru kot družbenopolitični sodelavec.

Prav tako je OK izvolila dva delegata za člana republiške konference in možna kandidata za člana predsedstva republiške konference. To sta Franc Stajanko in Stane Golob, oba izredno aktivna družbenopolitična delavca.

Bivši predsednik Ivo Tišler je bil izvoljen za predsednika nadzornega odbora, tako da bo še vedno aktivno delal v vrstah občinske konference ZMS v Mariboru.

DANILO BREG

NOVICE

ZELENICA – tu je bilo akademsko prvenstvo Slovenije v smučanju. Ekipa mariborskih študentov se je imenitno uvrstila, saj je bila v ekipni konkurenci prva, študentke pa so bile obakrat druge.

MARIBOR – 19. aprila se začnejo aprilске študentske prireditve, ki bodo trajale teden dni. 20. aprila bo v restavraciji Center predvidoma aprilski študentski ples.

MARIBOR – Tečaj za neplavalce v kopališču Pristan je od 4. aprila dalje in se ga udeležujejo študentje brezplačno.

LJUBLJANA – Ljubljanski Izvršni odbor je začel izdajati študentski dnevnik vsak dan.

MARIBOR – Novi pomočnik sekretarja ZK VZM je sedaj Milan Kerkez.

GOLTE – Tu je bilo tradicionalno srečanje ekonomistov ljubljanske fakultete in VEKS-a iz Maribora. Program srečanja je bil sestavljen iz smučarskih tekmovalj, kjer so bili ekipno zmagovalci ljubljancani, posamezno pa je bil prvi Mariborčan Kranjc.

Na zabavnem večeru so se domenili tudi za kraj prihodnjega srečanja.

VLOGA POKRAJINSKIH KLUBOV PO III. KONFERENCI ZKJ

V splošnem trendu razvoja so začela nekatera področja zaostajati, kar je bila posledica neprimerne lege področja ter drugih specifičnih činiteljev. Vse take regije so imele skupno težavo: pomanjkanje strokovnjakov. Zato je ZKJ ugotovila pomen združevanja študentov iz nerazvitih območij v pokrajinske klube. Kmalu so začeli nastajati pokrajinski klubi, ki so združevali študente predvsem iz revnih regij. Po nekoliko daljšem času so postali klubi moda, brez kakega vsebinskega pomena. Prvoten smisel dela je izgubil, nastale so le pivske družine in redkokdaj kaj drugega. Delovanje se je začelo omejevati na bolj situirane člane kluba, ti pa so pridobili vodstvene položaje v klubih. Tako je prišla odgovornost na mnogokrat neodgovorne ljudi. Jasno je, da je pobuda padla, nezainteresiranost pa naraščala. Dejavnost klubov se je začela vse bolj oddaljevati od prvotno zamišljenega koncepta. Priznati moramo, da so klubi tudi v takratni situaciji delovali pod krinko družbenopolitičnih organizacij, čeprav ti še zdaleč niso bile.

Razumeti moramo specifičnost delovanja teh relativno majhnih organizacij. Člani se združijo v klub zaradi pripadnosti določeni regiji, pa tudi za zadostitev svojih družabnih potreb. Iz tega izhaja, da je klub tudi družabna organizacija, ki skuša z družabnostjo pritegniti k aktivnemu sodelovanju čim večje število študentov iz matične regije. Družil naj bi jih isti interes, želja po napredku domačih krajev. Krajevna problematika naj bi bila živo prisotna med klubaši, vzpodbujala naj bi člane klubov. S splošno aktivnostjo naj bi pridobili profil široke osebnosti, samoupravljalca, socialistično zavednega človeka. III. konferenca ZKJ nam je dala Dokument, ki okvirno nakazuje tudi rešitev nekaterih problemov mladih.

Tone Cerjak

Pred kratkim je izšla prva številka glasila študentov VEKS KRPANOV LIST. Namen lista je informiranje in s tem učinkovitejšega samoupravljanja študentov. Ta prva številka prinaša v glavnem poročila in načrte o delu študentskih organov na VEKS. Ne glede na nekatere spodsrljaje, ki pa so glede na začetek razumljivi in povsem nepomembni, lahko takšno iniciativo študentov samo pohvalimo. To je eden izmed načinov komuniciranja in pot iz zgolj forumskega dela nekaterih delov študentske organizacije. Navdušeni smo nad iniciativo in upamo, da ne bo ostalo le pri prvi številki.

V sredo, 11. aprila je bila šesturna seja IO SŠ MVZ. IO je samokritično ugotovil pomanjkanje volje do dela, idejne usposobljenosti in socialne kritičnosti. Revidirali so svoje delo, še posebej pa delo komisij. Prav tako pa je kritika zadela nekatere posameznike. Nekaj ljudi je ali še bo odstopilo.

Rekapitulacija na začetku II.

(HRVAŠKI MODEL)

Hrvatje so začeli oblikovati svoj sistem tako imenovanega usmerjanja izobraževanja pred nekaj več kot dvema letoma. Med avtorje osnovne zamisli tega sistema lahko štejemo ljubljansko univ. prof. dr. Maro BÉSTER, ki je o teh stvareh prvič spregovorila že pred davnimi leti na simpoziju o družbenih službah (1965). V tej smeri je znan tudi prispevek dveh, v hrvaških dogodkih inkriminiranih doktorjev, VESELICE in DJODANA.

Izhodišče hrvaškega pristopa je bilo pravzaprav enako kot v Sloveniji: zakon o financiranju izobraževanja, ki je legaliziral dve liniji organizacije financiranja – regionalno in struktarno. Za razliko od Slovencev, ki so se hitro zadovoljili z regionalno rešitvijo, zelo pa poudarili funkcijo centralne, po osnovnem namenu intervencijske skupnosti, pa so se Hrvatje močno poglobili v struktarno linijo. Ugotovili so namreč, da je ta linija mnogo odločilnejša za doseg postavljenih osnovnih ciljev izobraževalne politike, razvrščenih po naslednjem rangu:

- demokratizacija
- kompatibilnost družbeno gospodarski strukturi
- pedagoška in ekonomska racionalnost

Priseganje na regionalni princip financiranja se že pri osnovnem šolstvu izkaže za nedemokratskega ali enostavnejše povedano, za nepravilnega. Blagostanje ali revščina okolja preveč odločilno determinirata izobraževalne možnosti že na elementarnem nivoju. Še neprimerno odločilnejši postanejo ti elementi na nivoju srednje izobrazbe, kjer se tudi najizraziteje kažejo znaki razredne diferenciacije. V visokem šolstvu se potem v glavnem srečujemo samo še s posledicami in nam še tako širokogrudna demokratičnost in socialne podpore ne pomagajo več dosti.

Komunisti se nikakor ne smejo oddvojiti od ljudskih množic, da bi jo ignorirali in tekli naprej z napredno manjšino. Morajo skrbeti za vzpostavitev tesnih vezi med naprednimi elementi in ljudskimi množicami. To pomeni upoštevati večino

Financiranje po strukturi seveda tudi prinašal svoje enostranosti, ki se izražajo predvsem v tem, da bo šolstvo, ki streže konjunkturni gospodarski panogi, mnogo boljše shajalo od drugih. Vendar pa je realno pričakovanje, da bodo znotraj te šolske veje veljali enakovredni kriteriji. To pa je, posebej na nivoju srednjega šolstva, že odločilen korak v smeri demokratizacije.

Skladnost izobraževalne in družbeno gospodarske strukture je naslednji problem, na katerega mora odgovoriti izobraževalna politika in z njo povezan sistem financiranja. Z mnogih strani so nas že prepričali, da v Jugoslaviji – Sloveniji pri tem še celo ni izjema – to vprašanje zelo slabo rešujemo. Posledica takšnih razmer je pojav strukturne brezposelnosti, ki se pri nas kaže v specifični latentni formi – v dejstvu, da sicer zaposleno strokovno delovno silo učinkovito zaposlujemo le 30%. Hrvaški model usmerjanja izobraževanja po panogah gospodarske dejavnosti predstavlja institucionalno formo dogovarjanja med gospodarstvom in ustreznimi šolami o obsegu in vsebini izobraževalne dejavnosti. Model zagotavlja t. i. enakopravno zamenjavo dela. S tem je podana osnova, da se doseže optimalna kompatibilnost izobraževalne in gospodarske strukture. Ni pa s tem avtomatično odstranjena nevarnost vztrajanja pri enostranosti: kratkoročni gospodarski nagibi in na drugi strani zaverovanost v stari stil elitniškega prosvetljenja lahko tudi pod novo preobleko pripeljeta do zelo hudih deformacij. Vendar je ta nevarnost v novi organizaciji mnogo manjša kot pri drugih doslej uveljavljenih pristopih.

V kakšnem smislu nam novi model zagotavlja večjo pedagoško racionalnost? Predvsem lahko iz dosedanjih dvoletnih izkušenj povzamemo, da je pri t. i. porabnikih kadrov močno porastlo zanimanje za izobraževalne programe, pri katerih se je začel kritično obravnavati balast enciklopedičnosti in pozitivistične faktografije. Razen tega se je v novem sistemu občutno spremenilo gledanje na izredni študij, ki postaja normalna „druga pot“ za pridobitev izobrazbe. Prav poudarjena prisotnost izrednih študentov sili k prečiščevanju izobraževalnih vsebin in pedagoške metode in značilno je, da v mnogih deželah, po katerih bi se veljalo

zgledovati, vidijo izhod iz izobraževalne krize prav v tej smeri.

Ekonomska racionalnost naj bi se izkazala skozi ceno izobraževanja. Nekaterim se zdi, da je prav ta cena izobraževanja alfa in omega hrvaške rešitve in potem tudi v svojem primeru fantazirajo izključno le o nekakšnem finančnem patentu. V resnici je cena izobraževanja preprosta dogovorna konstrukcija, ki ne vsebuje kaj prida več elementov od naših slovenskih „meril za financiranje izobraževanja“. Razlika pa je v tem, kako se ta sredstva formirajo in kdo vse je kompetenten odločati o priznavanju s strani šole prikazanih zahtevkov. Izvori sredstev za financiranje izobraževanja so naslednji: (rangirani tako kot v statutu republiške skupnosti usmerjenega izobraževanja)

1. sredstva, ki jih združujejo delovne organizacije
2. namenska sredstva, ki jih družujejo družbeno-pravne osebe (občine, zavodi za zaposlovanje, republika ipd.)
3. kreditna sredstva
4. obresti za depozite
5. prispevki od osebnih dohodkov, predpisani z zakonom
6. drugi dohodki

Očitno gre torej za precej spremenjeno ranglisto virov od tiste, ki jo poznamo recimo v Sloveniji, kjer govorimo skoraj absolutno le o prispevkih od osebnih dohodkov, vseh drugih virov pa bodisi ni, ali pa so ilegalni. Dejstvo, da se tudi na Hrvaškem obvezno (v statutu piše sicer solidarno) združuje 3% davek na osebni dohodek za namene izobraževanja, priča o tem, da je tudi njihovo zaporedje virov zaenkrat še bolj simbolično, vendarle pa so tudi realni premiki že vidni.

Kontrolo nad porabo tako formiranih sredstev izvajajo skupnosti usmerjenega izobraževanja, ki bi jih po končnem modelu naj bilo 24. Za približno predstavbo, kaj se združuje v teh skupnostih, navajam samo nekatere od njih, ki bi nas posebej zanimala:

- za kemijo, rudarstvo in nafto
- za živilsko industrijo
- za tekstilno industrijo
- za kmetijstvo

- za gradbeništvo in industrijo gradbenega materiala
- za trgovino
- za gostinstvo in turizem
- za izobraževanje, znanost, kulturo in telesno vzgojo
- za pravosodje, državno upravo in družbeno politične organizacije
- za banke, SDK in zavarovalne zavode
- za metalurgijo, kovinsko industrijo, elektroenergetiko in elektroindustrijo
- itd. . . .

Seveda se dogaja, da dejavnost posamezne šole ni mogoče zreducirati na eno samo skupnost usmerjenega izobraževanja. To še posebej velja za visokošolske zavode. Takšne šole so pač v situaciji, da morajo svoje zahtevke po sredstvih nasloviti na več skupnosti in v vsakem primeru posebej argumentirati upravičenost svojega zahtevka.

Celoten sistem je povezan z uvajanjem bistveno nove dokumentacije o poslovanju in izobraževalni zavodi so dolžni predložiti mnogo več podatkov o svoji dejavnosti, kot je bil to primer doslej. Na sploh je že na prvi pogled ugotovljivo, da se je mehanizem izobraževalne politike močno zakompliciral. To pri nekaterih vzbuja alegrične reakcije, vendar se bomo morali slej ko prej sprijazniti s tem, da je izobraževanje v resnici eden od najbolj kompliciranih segmentov sodobne družbe. Nedopustne poenostavitve na tem področju smo doslej zelo drago plačali. Zopet pa imajo prav tisti, ki opozarjajo, da bi se nov sistem znal izjaloviti v hipertrofijo izobraževalne birokracije, od katere ne bo imelo koristi ne izobraževanje niti gospodarstvo. Pozitivnih in negativnih naukov s tem v zvezi pa ni malo.

V sklepu velja še enkrat podčrtati, da je hrvaški model edini, o katerem se lahko pogovarjamo na bazi realnih spoznanj. Lahko ga osvojimo, modificiramo ali mu zoperstavimo proti model. Vse drugo pa so špekulacije, ki jih neobvezno lahko razvijamo do neslutnih višin, se o njih do onemoglosti prepiramo, živimo pa v starem sistemu, ki ga omalovažujejo celo tisti, ki ga vzdržujejo.

FRANCI PIVEC

Poskus opredelitve položaja študentske populacije ★

SLAVKO GERIČ

NEKAJ IZHODIŠČ ZA POLITIČNO ORGANIZIRANJE MARIBORSKIH ŠTUDENTOV

Če realno ocenjujemo vlogo delavske, kmečke in šolske mladine, ne moremo mimo ugotovitev, da je njen delež v procesih družbenega odločanja in upravljanja skromen. Njihov položaj v delu pa mnogokje tak, da še zdaleč ne omogoča vpliva na ustvarjanje pogojev dela in na delitev z rezultati dela. Zategadelj smo dolžni, ako to ugotovitev sprejmemo, nujno ustvariti trdnejše temelje, ki bodo pogoj, da mladina v večji meri razvije ustvarjalnost in prodornost. To pa hkrati terjaja, da je Zveza komunistov do negativnih procesov in pojavov v vrstah mlade generacije, ki so kulminacijo dosegli v prodorih nacionalistične euforije ali lažnega levičarstva med študenti bolj kritična. To pa ne pomeni, da se v ravnanju z mladino vrača naša družba v čase paternalističnega odnosa do mlade generacije in njenih organizacij.

Da bi lahko ustrezno locirali študentsko populacijo v družbeno strukturo, moramo označiti položaj in vlogo mlade generacije na sploh, katere sestavni del so tudi študentje.

Zablod pri opredeljevanju vloge mladih je bilo v preteklosti veliko, njih razpon seže od tistih, ki vidijo v mladih nasploh, zlasti pa v študentih izključnega nositelja revolucionarnih sprememb ali celo udarne sile delavskega razreda, do onih, ki gledajo na sedanjo mlado generacijo, na generacijo, ki sicer ni opravila revolucionarnega izpita v oboroženem boju za revolucijo nezaupljivo, zviška, negirajo nujnost samostojnega organiziranja mladih ali ravnajo z njihovimi organizacijami kot s transmisijo.

Odgovor na te in podobne zablode oziroma kvazi teorije je preprost. Tretja konferenca ZKJ ga je zelo konkretno sporočila.

takšnemu prizadevanju. Bolj kot katerikoli deli družbe pa je dozvetna za negativne idejnopolične pojave, v njeni zavesti se močnejše odražajo vplivi različnih družbenih tendenc, ki skušajo vpreči mlado generacijo.

Katere negativne procese imam v mislih? V prvi vrsti mislim na odrinjenost, ki se kaže v premajhnem ustvarjalnem deležu mladih v Zvezi komunistov, v samoupravnih organih, na vodilnih delovnih mestih, na visokošolskih zavodih pa tudi v neaktivnosti široke mase študentov, ki se ne vključuje v družbeno življenje in je zategadelj na obrobju vsakršnega dogajanja. Usodnost takšnega stanja stopnjuje pomanjkanje ustvarjalno kritičnega vzdušja, kar se začne s študijskim procesom. Mislim na nekatere obrambe privilegijev, ki še vedno izvirajo iz študija in povzročajo, da se mlada inteligenca oddvojuje od osnovnih množic delovnih ljudi, namesto da bi se z njimi izenačevala.

Za mariborsko študentsko populacijo lahko nedvomno ugotavljajmo, da je s svojim ravnanjem izpričala povezavo s socialnim okoljem. Eden od razlogov za takšno usmeritev je v ugodni socialni in regionalni sestavi študentov in trdnejši zraščeniosti naših šol z gospodarstvom in družbo. Zavedeni od takšnega pozitivnega stanja se pa šele v zadnjem času dovolj zavedamo dejstva, da majhen fond družboslovja in filozofije onemogoča, da se v študentsko sredino vsidrajo revolucionarne marksistične ideje. Dejstvo, da so študentske akcije v zadnjem času izgubljale socialno ostrino in teoretično moč, kaže na takšno negativno preobrazbo. Vzpostavljane samozadovoljstva in obrambniške miselnosti je nujno zavreti. Če smo bili doslej pozorni do pojavov lažnega levičarstva in zategadelj usmerjeni navzven, bomo odslej morali biti ravno tako ali pa še bolj kritični do vseh pojavov malomeščanstva, tehnokratske miselnosti, pojavov omalovževanja samoupravljanja, pred katerimi tudi mariborski študentje niso imuni. Ravno tako ne bi smeli zanemarjati povečane aktivnosti cerkve, ki se skuša vsidrati v aktivnostmi (kot so študentski verouk in podobnimi) močnejše in trajnejše med študenti. V sredinah, kjer te skupine obstoje bo nujno okrepiti prisotnost komunistov, zlasti pa bo tu nujno v KUD Študent. Dimenzijo

V gibanju ljudskih množic mora biti komunist njihov prijatelj, ne zapovedovalec, biti neumorni učitelj in ne birokratski politikant.

„Vizijo revolucije in njeno vsakdanjo realizacijo so spočele in jo ustvarijo najnaprednejše družbene sile, torej delavski razred z zvezo komunistov kot njegovo idejno in politično silo na osnovi svojih razrednih socialnih in drugih interesov“. Mladi so sestavni del teh sil, ki pa vnašajo žar in upornost mladosti v vse oblike borbe. Zatorej se ne moremo vdajati iluzijam, da mladina ali njihove organizacije kot izdvojena struktura lahko same po sebi ustvarjajo svojo zavest, svojo vizijo družbenega razvoja, ki ne bi bila istočasno zavest in vizija delavskega razreda. Če vsi ugotavljamo, da ni širšega družbenega problema, ki ne bi zadeval položaja, življenjskih perspektiv in prihodnosti mladine enako kot ni mladinskega vprašanja, ki ne bi bilo hkrati tudi družbeno, tedaj tudi stvarni interesi mlade generacije ne morejo biti zunaj interesov delavskega razreda in so zatorej tudi dolgoročni in konkretni zgodovinski interesi delavskega razreda hkrati tudi interesi mladine.

Tudi svoje specifične interese lahko mladina in njene organizacije uresničujejo zgolj v okviru naprednih gibanj in sil socialističnega samoupravljanja. Razvoj le tega pa določa družbeni položaj. Njegova krepitev in njegovo prerasčanje v prevladujoč družbeni odnos pa ni možen brez aktivnega sodelovanja mlade generacije. Študentska mladina in mladina v celoti hoče in mora postati integralni del naše družbe. Tak nastop mlade generacije ne samo da konvergira s splošnimi principi, ampak je tudi odločilen faktor v borbi, ki jo v tem obdobju vodi Zveza komunistov pri reformi družbene in politične strukture za razvoj socialističnih družbenih odnosov.

Ako torej govorimo o specifičnih črtah mladine, tredaj lahko govorimo samo o tem, da se hitreje in radikalneje aktivira na pozicijah progresivne akcije, da hitreje absorbira revolucionarne ideje zaradi tega, ker je le malo obremenjena s kakršnokoli tradicijo, ker jo stare družbene sile niso uspele indoktrinirati s tradicionalno zavestjo, ker po naravi hitreje percipira nova spoznanja in zaradi tega, ker ni sama neposredno sodelovala pri izgrajevanju institucij in odnosov, ki so predmet kritike revolucionarnih idej, ki jih inicira Zveza komunistov. Ravno tako lahko mladina prej, hitreje in radikalneje reagira na vse odpore

socialističnega patriotizma, torej zavest o pripadnosti socialistični Sloveniji in skupnosti jugoslovanskih narodov je nujno krepiti, jo oplajati, a istočasno se zoperstavljati vsem oblikam nacionalizma, pa naj si gre samo za nesporazume v odnosih med študenti različnih narodnosti, za publicistične prispevke ali kakršnekoli druge pojavne oblike. Vse našete negativne idejnopolične preokupacije je študentska organizacija dolžna stalno opredeljevati ter svojo politično aktivnost naravnati tako, da se preprečuje njih razraščanje.

Ob tem je mogoče evidentirati naslednje zaključke:

– S sedanjo relativno dobro socialno strukturo študentov ne moremo biti zadovoljni, zlasti ker analize kažejo, da je vedno slabša ter da v siceršnjem sicer prevladajočem številu študentov iz delavskih in upokojenskih družin prevladujejo študentje iz vrhnjih kvalifikacijskih in s tem dohodkovnih skupin.

– Študentsko populacijo je nujno povezati zlasti z delavsko in kmečko mladino ter tako vzpostaviti že v času študija delovno povezavo, s čimer se bo krepila solidarnost in pri študentih zavest o delavcu – intelektualcu.

– Ponovno je treba poudariti pomen marksistične idejnovzgojne dejavnosti visokošolskih zavodov in s tem na pomen sklepov, ki jih je o teh vprašanjih sprejel komite konference ZK VZM.

– Člani stalne skupščine študentske skupnosti, študentska organizacija v celoti, zlasti pa študentje – komunisti, morajo biti bolj pozorni do negativnih idejnopoličnih pojavov, za kar pa so enako odgovorni (in to želim posebej poudariti) tudi učitelji.

– Nujno je razširjati bazo aktivnih študentov ter študente aktivirati predvsem tam, kjer delajo – to je v letnikih, oddelkih in od tam na osnovi delegatskega principa graditi celotno strukturo organizacije.

Čemu klevete?

V četrtek, 22. marca 1973 se je zavoljo očitkov s strani IOSSMVZ sestalo predsedstvo domske skupnosti. Seji so prisostvovali tudi predsednik IOSSMVZ Jože Zagožen, Franc Zemva – direktor študentskega servisa in Jani Vitežnik. Skušali smo najti kompromis, uglasiti strune za skupno, vzajemno delovanje v dobro mariborskih študentov, domskih in izvendomskih. Prišli smo do zaključka, da je nesmiselno na vse glas kričati in enostransko poudarjati pomen IO kot predsedstva domske skupnosti, ker to ne privede do optimalnega cilja.

Kljub temu pa je Jože Zagožen nekaj dni potem, ko je prijateljsko nasmejan zapustil sestanek, storil ravno obratno. V Katedro je prispeval dokaj neobjektiven članek z naslovom Študentski center in tako zopet uporabil nizek udarec, s katerim je hotel povzdigniti IO nad vse. Pri tem pa se upravičeno pojavi vprašanje, ali hoče on res povzdigniti nad vse IO ali pa hoče povzdigniti le svoj ego, saj se iz njegovih besed „moj cimer“, kot predstavnik nadstropja doma II je dobil osebno vabilo, a jaz kot predsednik IOSSMVZ očitno nisem bil dovolj velika riba“, da tudi to razbrati. Tukaj se mu zato, ker mu nisimo poslali osebnega vabila ne bomo opravičevali, ker mu ni nihče očital, da je premajhna riba, moram pa mu povedati, da vsekakor ni tako velika riba, da bi bil edini „izven domski funkcionar“, ki bi prejel osebno vabilo. Zbor je imel en sam namen: čim večje število stanovalcev seznaniti s statutarnimi spremembami, ki jih je, upam, da temu ne bo nihče oporekal, strokovno dovolj izpopoljeno podal magister pravnih ved Ludvik Toplak. Obvestila (plakati) so bila dovolj zgodaj in vidnih mestih v vseh treh domovih in kogar so zanimale spremembe, se je zbora udeležil. Tudi Slavko Gerič se je kot domski stanovalec brez osebnega vabila udeležil zbora domske skupnosti, čeprav bi ga lahko po Zagožnovem obravnavanju uvrstili med večje ribe kot je on sam. In če je Zagožnov „cimer“ dobil osebno vabilo, je to samo način obveščanja, ki ga uporablja predsedstvo domske skupnosti in ne kamen spotike, kot ga razume Jože Zagožen.

Z dviganjem rok, ki ga Zagožen v svojem članku tako pogosto ironično omenja, pa ni nihče pretjeval nikakršnega sklepa, nobene spremembe. Za to domska skupnost nima kompetenc, ampak je za to pristojen svet študentskega doma.

Vsakdo ima pravico do svojega mnenja, ki ga lahko tudi interpretira. Način interpretacije pa je le tehničen problem, ki mu ne smemo pripisovati tako velikega pomena.

Tudi „Študentskega centra“ se ne bi smel bati, saj bi kot študent IV. letnika VEKS zagotovo moral vedeti, kaj pomeni „firma“. Tu se, kot kaže,

Pet vprašanj predsedniku IO SŠ MVZ

Davorin Kračun

1. Mnenja o idejni usposobljenosti in akcijski enotnosti sedanjega Izvršnega odbora so zelo deljena pa tudi nelaskava. Kakšno je tvoje mnenje?

Idejna usposobljenost in akcijska enotnost vsakršnega Izvršnega odbora – ne le našega – bi morala biti, po moji sodbi, neizogiben imperativ in pogoj sleherne ustvarjalnosti, pogoj za izgrajevanje kritičnega pogleda na dogajanja v študentskem življenju in družbi kot celoti. Žal pa je pri nekaterih kolegih v odboru zamrla sleherni težnja po izostritvi socialne osti in padel tudi tisti nivo razprav tega dela, ki ga je bilo v preteklih letih vendarle mogoče evidentirati.

2. Pri delu študentskih organizacij se sprehajamo med dvema skrajnostima, po eni so funkcionarji prepričani, da so funkcionarji edini posvečeni govoriti v imenu študentov, po drugi pa tarnajo, da je množica nezainteresirana in da je preprimitivna, da bi ji ustregli. Kje si ti in kje so tvoji sodelavci?

Če želim pošteno odgovoriti na vprašanje, moram žal priznati, da se dogodi, da govorim v imenu študentov, ne da bi jih povprašal po njihovi sodbi – vendar moram takoj opozoriti na dejstvo, da sem končec koncev študent tudi sam, da živim med njimi in to tako v delovni kot tudi zasebni sferi ter na ta način do potankosti spoznavam njihove opredelitve, sodbe, mišljenja in želje. Po drugi strani pa študentje še kako jasno in eksplicitno povedo na skupščinah študentov in številnih ter raznovrstnih sestankih svoja mnenja in poglede do aktualnih dogajanj. Množica gotovo ni nezainteresirana – ima pa eno slabost: velika večina študentov si tistega, kar jo teži, kratkomočno ne upa povedati na glas – čuti se nesposobno, da bi napisala prispevek za Katedro ali študentsko radijsko oddajo. To pa je seve napak. In še: množica ni „preprimitivna“, kot si se nerodno izrazil, ampak smo mi čestokrat prekomplicirani; dogaja se, da napišemo članek zavoljo njega samega, da uporabljamo tuje zategadelj, da bi bili v očeh bralcev in poslušalcev pametnejši kot smo v resnici. Sam se poskušam kar najbolje približati študentom in menim, da mi je to v določeni meri tudi uspelo. Iskreno sem tudi prepričan, da je današnja generacija dobra, da je sposobna,

Komunist si mora ob vsaki stvari postaviti vprašanje ZAKAJ, mora o njej vsestransko razmisliti, mora videti, če ustreza stvarnosti in ali je resnično upravičena. Nikakor ni treba slepo iti za drugimi niti propagirati suženjsko poslušnost.

zopet boji, da bi bil premalo viden in obmetuje pravnika SD z „vrhovnim poveljnikom“. Poleg tega pa ne razlikuje domske skupnosti in predsedstva domske skupnosti, ki deluje kot samoupravno telo v okviru SD od mnogoblišnega pojma študentske organizacije oziroma skupnosti študentov.

In kje v statutu SD piše, da mora biti IO prvi, ki daje pripombe o statutarnih spremembah? Kolikokrat je IO prinesel spremembe v svojem statutu na vpogled domski skupnosti oziroma njenemu predsedstvu, četudi o tem jasno govori 2. člen prehodnih in končnih določb statuta SSMVZ?

Ni nam jasno, zakaj se Jože tako trka po prsih, čeprav je sam napisal, da je „brezglavo tekal po Ljubljani in Mariboru“, se pravi, da je zanj mislil nekdo drugi in je bil on le lutka, s katero je manipuliral nekdo drugi. V nadaljnjem razmišljanju bi nas normalno zanimalo, kdo je ta idejni vodja?

Ob koncu naj pozdravim še Jožetovo misel, da je dovolj zaplotniškega ovinkarjenja in obrekovanja, saj smo do te ugotovitve prišli že 22. marca. Prepričan sem, da vemo, kdo je kdo in kdo je kaj; želel pa bi, da Zagožen ne toči čistega vina le sebi, ampak vsakomur, ki si ga zasluži, ker ga vsi enako cenimo!

P. S.: prosim uredništvo, da odgovor na ta članek (če bo) ne objavi v isti številki kot članek sam, ampak v prvi naslednji številki ter enako tretira vse avtorje prispevkov in tako nikogar ne protežira.

Za predsedstvo domske skupnosti
Z. PIPAN

CENJENE BRALKE IN BRALCI.

žal ne bom ugodil zahtevi avtorja, izraženi v pripisu, in vam tako sporočam, da nimam niti želje niti volje, a še manj veselja polemizirati z vsebino priobčenega sestavka. Tistim pa, ki bi za vsako ceno hoteli stvari priti do dna, priporočam, da si sporna prispevka še enkrat pozorno prečitajo ter poskušajo iz njih izluščiti zрно resnice. Pri tem poudarjam, da kritika v prejšnjem sestavku ni letela na tov upravnika v tolikšni meri, kot je on to občutil, ampak je nasprotno vseskozi deloval pomirjevalno. Vesel sem, da je umaknil svojo poglavitnost analize in ob koncu izražam upanje, da bo IO zaživel z predsedstvom domske skupnosti v bratovski harmoniji.

Jože Zagožen

da pozna in se zavzema za njije in ideale ter da je nezaupanje, ki ga do nje goji del stare generacije zvito iz trte.

3. Govorimo o lažni dilemi med ideološkostjo in sindikalizmom. Torej, ali se naj IO ukvarja z organizacijo plesov, izletov in prehrane, ali pa se naj družbeno vključuje kot politični subjekt? Kako boš to dilemo prerasel?

Na vprašanje si takorekoč odgovoril že s formulacijo samo. Gotovo je, da je kot si ugotovil že sam, imenovana dilema vse prej kot pravilna. IO se mora še kako ukvarjati z ideološkostjo in aktualno družbeno in študentsko problematiko. Seveda pa ne sme pri tem zanemariti vprašanj, ki so povezana s sindikalizmom. Dilemo je po moji sodbi mogoče prerasti na ta način, da težimo po ustvaritvi optimalne kvalitete in kvantitativne kombinacije teh dveh področij dela.

4. Ali si kot tvorni delec v vsesplošno študentskem gibanju ali funkcionar (toge centralistične?) organizacije?

Menim, da je vprašanje napačno zastavljeno. Če je organizacija res študentska, potem je predsednik lahko le in samo soudeleženec obojega, je tvorni delec v študentskem gibanju in aktivist (nefunkcionar) tega gibanja. Kriterij togosti in centralističnosti organizacije pa gotovo ni organizacijska shema le-te, marveč dogajanja komunikacije, ki organizaciji dajejo impulz in s tem življenje. Res pa je, da je v primeru avtokratskega in „diktatorskega“ vodstva in ob splošni pasivni plimi v študentskih vrstah potencialna nevarnost, da organizacija postane toga in centralistična. Če primerjam naše stanje s tistim v drugih univerzitetnih centrih, lahko samo ugotovim, da je naša organizacija daleč od tega, da bi jo lahko poimenovali „togo in centralistično“.

5. Tvoji konkretni načrti in konkretne želje?

Vprašanje razumem kot osebno in bori v tem okviru nanj tudi odgovoril. Načrti in želje se pri meni zlivajo v enovito celoto. Vse pogosteje se mi namreč dogaja, da načrt zvoдени v željo, pa tudi tako, da želja postane ne le načrt, ampak tli, ki ga hočem trmasto doseči. Zlasti dvojje si želim: delovati v dinamični in vsebinsko bogati študentski organizaciji – ter, kar vse bolj dobiva obrise želja in ne načrtov, hitro in uspešno zaključiti četrto leto študija, ter se zaposliti tam, kjer bi se lahko resnično razdal delu, ki bi mi naj pomenilo najprej hobi in šele potem napor.

Ob koncu naj razelim Katedri uspešno delo tudi v prihodnje, morebiti nekoliko več kritičnosti na njenih straneh ter uspešnejše odkrivanje novih poti, po katerih naj ne bi zakoračila samo študentska organizacija, marveč celotna študentska skupnost.

TEORIJA MATERINSKEGA PRAVA THE SIGNIFICANCE OF THE THEORY OF MOTHER RIGHT FOR TODAY THE SIGNIFICANCE OF THE THEORY OF MOTHER RIGHT FOR TODAY

Bachofnovo Materinsko pravo je bilo prvič objavljeno leta 1861. Najprej je njegovo delo odkril socialistični tabor (Marx, Engels), slabih deset let kasneje je postalo popularno tudi v antisocialistični filozofiji (Klages, Baumler). V zadnjih letih postaja delo vse bolj predmet znanstvenih raziskav. Oba tabora ga obravnavata čustveno prizadeto, mogoče je ravno v tem vsa zanimivost in nenavadnost. Edina skupna prvina je v distanci od meščanske demokratične družbe.

Pojav mat riarhata lahko razumemo samo ob enem pogoju. Znanstvenik mora biti sposoben za to, da se popolnoma odpove miselnosti svojega časa, nazorom, s katerimi mu je ta čas napolnjen duha in da se prestavi v središče popolnoma drugega miselnega sveta... Znanstveniku, za katerega so nazori poznejših generacij izhodišče, bodo le-ti prav gotovo onemogočili razumevanje prejšnjih časov. (J. J. Bachofen, Der Mythus von Orient und Okcident)

Matriarhat je poslanstvo miru in ljubezni. Ženska skrbi za otroka, torej ima pomirjevalen vpliv na svojo okolico, preko sebe širi svojo ljubezen na sočloveka. Vsa njena domiselnost je v tem, da lepša življenje ostalim, zato obstajata dve nasprotujoči si težnji. Patriarhat je želja po brezpogojni avtoriteti, njegovo načelo je omejevanje, matriarhat pa je vseobsežen. Nekateri sklepajo, da je misel o bratstvu med vsemi ljudmi nastala kot posledica matriarhalnih teženj. Izginila pa je takrat, ko se je pojavila patriarhalna ureditev, ki je trajala v Evropi vse do konca prve svetovne vojne. V tistem času je misel, da bi mogla biti ženska središče družbene in religiozne tvorbe absurdna. Že po koncu druge svetovne vojne pa je ta miselnost dobivala vedno več pristavev. Bachofen meni, da je matriarhalno načelo, načelo življenja, sloge in miru. Cisto neodvisno od tega je prišel L. H. Morgan do zaključka, da je temeljni rodovni sistem ameriških Indijancev – podobno kot ureditve v Aziji in Afriki – na matriarhalnem načelu, in je trdil, da bodo višje oblike civilizacije, ponovitev načela svobode, enakosti in bratstva, toda na višji ravni (Ancient Society, 1877).

SOCIALNO PSIHOLOŠKE SPREMEMBE

1. V dolgoletni zgodovini se je pokazalo, da patriarhalni sistem ni sposoben preprečiti vojn in terorističnih diktatur, ni sposoben preprečiti nevarnosti kot so kemična ali biološka vojna in se izogniti velikim lakotam v koloniziranih predelih naše zemlje.

2. Demokratična revolucija je premagala tradicionalne avtoritarne strukture in jih nadomestila z demokratičnimi. Vzporedno je nastajala tehnološka družba, ki deluje na principu teamskega dela in torej ne potrebuje avtoritativne zakonitosti.

3. Emancipacija žensk sicer še ni končana. Prispevala je k uresničitvi prosvetljenjske ideje o enakosti med moškim in žensko.

4. Prišlo je do spremenjenega odnosa med otroci – mladino in odraslimi. V zgodovini otrokom ni bila dana možnost, da bi uveljavili svojo voljo. Upirali so se lahko le na neenakovreden način: z zavračanjem hrane, jokom in trmo. V devetnajstem stoletju so dobili svojega prvega zagovornika Sigmunda Freuda. Trdil je, da imajo otroci svojo voljo in strasti in da je to potrebno upoštevati.

5. Nekoč nas bo tehnika privedla do tega, da nam nobena želja ne bo več neuresničljiva. Želje bodo izpolnjene v hipu in brez napora. Tehnika postane velika mati, ki miri svoje otroke z uspavanko (radiom in televizijo). Človek bo postal po svojih čustvih otrok in odločitve ne bodo več stvar posameznika.

Namesto njega jih bo imel na skrbi tehnični aparat, razlagali in izvajali jih bodo tehnokrati, novi duhovi porajajoče se matriarhalne religije, katere božanstvo se imenuje Tehnika.

ADRIAN GRIZOLD

Pri premislekih o položaju študentske organizacije, njenem načinu in predvsem smislu dela, se pogosto zaustavimo pri dveh vprašanjih. Prvo zahteva temeljito raziskavo funkcioniranja organizma študentske organizacije, kar je po svoje zelo pomembno. Drugo je bolj angažirano, kot temu pravimo danes, saj se pri odgovoru nanj ne zadovoljimo s shematičnim prikazovanjem komunikacijskih vezi med študentskim podsystemom in celoto, pač pa načena razprava o ideologiji te organizacije, kar v kontekstu pomeni vpliv na družbena dogajanja, strukturo aktiviziranih študentov, raven dela, prav tako pa implicira tudi metodologiji dela. Če bi skušali „historično“ prikazati ideološki razvoj npr. mariborske študentske organizacije, bi bili nemalo začuden. Pri terminu ideološko razvijanje, vztrajam iz dveh praktičnih razlogov: ker tako najjasneje predstavim raven ideologije, ki v omenjeni organizacijski strukturi prevladuje, poleg tega pa skušam že v trditvi nakazati negacijo le-te.

Nekdo je pred kratkim zapisal, da ideologija ne sme predstavljati le dejnika, pod katerega se skrijemo v kritičnem trenutku. Ta ugotovitev je krepko povezana tudi s študentsko organiziranostjo. Mi ne moremo trditi, da organizacija ni napredna, ni marksistična itd. Organizacija deluje po svojih sposobnostih (ali pa celo pod njimi), česar pa dejansko ni moč neprestano preverjati, posebno ne v primeru, ko je njeno vodstvo zagnano – vsaj takšen videz daje – in ko postane ideologija razumljiva sama po sebi; po njeni vsebini se niti ne sprašujemo več, ker se zdi znana. Tukaj pa tiči napaka, kajti morebiten soliden (navidez) idejnopolitičen nivo se v pogojih slabe kadrovske zasedbe transformira v konvencionalno, malomeščansko in zaplotniško mešetarjenje s poceni besedami. Pri odkrivanju tega dejstva je nujno potrebno upoštevati interpersonalne konflikte, kajti le to nam more dati celovito sliko o komunikacijskih tokovih v organizaciji.

Na ta način morajo enkrat prevladati napredne sile, ker mora postati jasno, da organizacija študentov ne more delati brez oblikovane politične platforme, niti ne na takšni idejni osnovi, ki je prepuščena sprotnemu vplivanju posameznika. S tem pa smo že implicitno povedali, da delo v vodilnih organih študentske organizacije zahteva znanje, razgledanost, osnovno politično informacijo, torej osnovo, ki onemogoča le improviziranje brez resnih programov dela, brez množične udeležbe študentov; to je torej stopnja, na katero je treba preiti. Vendar zahteva več znanja, večjo angažiranost ter več posluha za tuje ideje, ker le to omogoča koristno usklajevanje delovnih pobud.

V partiji stalno nastopajo nasprotnosti in borba raznih stališč. To so nasprotja med starim in novim. Če ne bi bilo te ideološke borbe in protislovij, bi življenje partije umrlo.

Če rečemo, da so se tovrstni dogodki vrstili tudi pri nas v Mariboru, nismo povedali nič novega. To ni niti tragično niti usodno, saj vedno ostane jasno, da bolj argumentirano, aktualnejše gledanje mora prodrati.

Gradnja študentskega paviljona je druga stvar, ki razburja množice – vsaj študentske – v Mariboru. Do danes smo lahko slišali že deset za-jev in deset ne-jev, tako da si nismo na jasnem, ali denar za paviljon bo ali ne bo. Kakorkoli že, zavedamo se, da gre za življenjska vprašanja distribucije sredstev za visokošolsko izobraževanje, o čemer bo verjetno Katedra še spregovorila. Hočem opozoriti le na nekaj, kar že dolgo časa vsi ponavljamo: vlaganja v tako imenovani človeški faktor (tudi izobraževanje) morajo biti permanentna, vendar se morajo za vsako novo generacijo ponoviti v – tako kaže praksa – višjem znesku, kot so ga bile deležne prejšnje generacije. Upoštevati je treba stopnjo razvoja tehnologije. Tovrstna vlaganja ne morejo ostati brez rezultatov, saj multiplikativni učinek znanja presega multiplikativni učinek novih tehnologij in zvečanega deleža kapitala v produkciji. Torej je treba razvijati znanstveno in raziskovalno aktivnost, pa seveda kompleksen sistem izobraževanja, ne zaradi tega, ker delajo tako v tujini že vrsto let, ampak zato, ker to prinaša nepretrgano sprotne koristi (rast narodnega dohodka).

Seveda pa je treba vedeti, da je izobraževanje integralen proces, ki lahko da rezultate šele po preteku 15–20 let in to le v primeru, da je gospodarstvo do potankosti poznalo svoje potrebe po kadrih. Danes vemo, da tega gospodarstvo ne more 100% vedeti. Torej bi si ob sedanjem usmerjanju ljudi v posamezne poklice – smeri visokošolskega študija in ob idealnem financiranju te aktivnosti, lahko še vedno pulili lase in si želeli doseči boljše stanje. Predstavljajmo si, kakšno bi bilo(e) stanje, ko niti financiranje ni učinkovito urejeno.

Dušan Zbašnjik

Osvobajanje dela

DUŠAN ZBAŠNIK:

Vsakdo je danes že poučen o izvoru človeka. Težje pa je npr. opredeliti pojma evolucija in revolucija. Ljudje, ki so svoje življenje posvetili spreminjanju, razvoju in odkrivanju perspektiv jugoslovanskega socialističnega gospodarstva, vam bodo verjetno pojma razložili na primeru naše družbe zadnjih tridesetih let. Najbrž bi to naredili tudi pokojni Boris Kidrič.

Ravno zadnje čase se ponovno večkrat srečujemo z vprašanjem zasebnega dela. Ustrezni organi so dopolnili oziroma spremenili zakonodajo, ki omejuje število delavcev, ki jih zasebni proizvajalec more zaposliti, prav tako pa zagotavlja – vsaj teoretično – zaposlenim v zasebnem sektorju enakopraven položaj z delavci, ki delajo v temeljnih organizacijah združenega dela. Tako groba formulacija vprašanja zasebnega dela z zasebnimi proizvodnimi sredstvi je vsekakor nevdružna, pa je še vedno dovolj zanimiva in popolna, da pokaže generalno jugoslovansko pojmovanje koristnosti proizvodnje, ki je (v majhni meri) v privatnih rokah. Ne nazadnje lahko ugotovimo, da tako misel podpira tudi Boris Kidrič (Boris Kidrič: komunist 1947), ki pravi: „Popolnoma napačno bi bilo misliti, da predstavlja privatni sektor našega gospodarstva neko homogeno celoto, da se ta sektor v celoti zoperstavlja našemu državnemu in združenemu sektorju, da so torej odnosi našega družbenega gospodarstva do vseh delov privatnega sektorja enaki in da sploh naš gospodarski razvoj stremi za tem, da ta sektor „čimprej do kraja uniči“. Vendar ne gre tukaj samo za vprašanje koristnosti in nujnosti posameznih delov privatnega sektorja. Treba je prodreti globlje. Kljub dejstvu, da na splošno privatni sektor stalno poraja kapitalistične tendence, je treba razlikovati posamezne dele privatnega sektorja glede na njihovo mesto v sklopu produkcijskih odnosov. Gre torej za vprašanje, ali je ta ali oni del privatnega sektorja predvsem spekulantski in eksploatorski, ali pa je nasprotno delovnega karakterja, odnosno pretežno delovnega karakterja malega in srednjega lastnika.“ Takšno teoretično stališče je nedvomno spodbujalo pri nekaterih ljudeh mnenje, da pri nas obstaja in se razvija državni kapitalizem. V povojnih letih lahko ta mišljenja strmo pod skupnim nazivom „teorija“ o državnem kapitalizmu. Bistvo te teorije je nedvomno v tem, da je državni sektor naše proizvodnje (uporabljam adekvatno terminologijo iz leta 1946, 47, 48) kapitalističen, da se razlikuje od privatnega kapitalističnega sektorja le po tem, da je državni. Na ta način je bilo moč nasprotnikom in negatorjem naše družbene ureditve odmisлити socialistični značaj našega gospodarstva. Popolnoma jasno je, da teorija o

kapitala in tujega dela, je potrebno to na zakonski osnovi preprečevati. Vendar je gotovo, da tudi današnja, posodobljena zakonodaja ne more v vsakem primeru zagotoviti oziroma onemogočiti izkoriščanja delovne sile. Pri instrumentih za brzdjenje tovrstnih individualnih interesov so pomembni predvsem instrumenti finančne politike. Če v povojnih letih, ko se ne moremo govoriti o preciziranih, z zakoni določenih, lastniških in delovnih odnosih, je veljalo, da je eksploatorski karakter privatnega sektorja omejen, kapitalistično akumulacijo le-tega pa je potrebno zajemati ravno z instrumenti finančne-davčne politike. Tako se privatna akumulacija more preleviti v državno; torej ljudsko, družbeno, akumulacijo. Boj med tendencami državnega in združenega sektorja na eni strani in kapitalističnimi tendencami na drugi strani neprekinjeno traja. Ta proces se bo predvidoma končal z likvidacijo eksploatacije človeka po človeku: Kidrič pravi: „Da bomo pravilno vodili ta proces, je potrebno, da na vsaki stopnji njegovega razvoja razumemo tudi njegove specifične pogoje in njejnovo splošno zakonitost.“ (Komunist 1946/71, B. Kidrič: O karakterju našega gospodarstva).

V tem kontekstu je mogoče tudi slutiti neprekinjeno borbo za uveljavitev bolj neposrednega vplivanja delavskega razreda oziroma neposrednih proizvajalcev. Zelo jasno je namreč postalo, da birokratsko-ekonomske metode gospodarjenja niso racionane. Pokazalo se je, da administrativno centralizirano upravljanje ustreza le v primerih, ko je nujno potrebno zaradi težavnega ekonomskega položaja oziroma v fazah zbiranja začne akumulacije, ko „blagovni skladi niti minimalno (po današnjih pojmih) ne morejo zadovoljevati potrebe. Kakor hitro je ta osnovna razvojna stopnja presežena, povzroča birokratsko-administrativno upravljanje stagnacijo, vsastransko zmesnjavo, zavira razvoj proizvodnih sil, kot je rekel v svoje referatu na VI. kongresu ZKJ leta 1952 Boris Kidrič. Bistvo novega gospodarskega sistema – če ga opazujemo skozi prizmo borbe za resnično socialistične proizvodne odnose in borbe proti pačehju socialistične revolucije – je po Kidričevem mnenju zajeto v starih temeljnih zahtevah. (Citirano).

1. Novi gospodarski sistem mora temeljiti na objektivnih ekonomskih zakonih in se do skrajne možnosti izogibati administrativni dušitvi teh zakonov. Objektivni zakoni namreč bivajo objektivno, pa se potemtakem administrativnim in birokratskim dejanjem, ki so usmerjena proti takemu njihovu mu bivanju, vselej neusmiljeno maščujejo.

2. Upravljanje naših tovarn in podjetij po neposrednih proizvajalcih samih... Ta zahteva... najbistvenejši pogoj za ustvarjanje resničnih socialističnih družbenih odnosov. Če ne bomo izpolnili te zahteve... bi proizvodna sredstva ostala v tej ali oni obliki odtujena neposrednim proizvajalcem.

3. Družbeno obvladovanje objektivnih ekonomskih zakonov je treba radikalno omejiti samo na tiste splošne okvire, v naši sodobni planski terminologiji jih imenujemo osnovne proporce družbenih planov, ki zagotavljajo, da v družbeni proizvodnji ne pride do pojavov kapitalistične anarhije, hkrati pa dajejo splošno smer gospodarskemu razvoju dežele. V okviru teh proporcev se mora razvijati maksimalna inicitiva neposrednih proizvajalcev in komun.

Komunist mora biti vzgled v učenju, vsak dan mora biti učitelj ljudskih množic, vendar pa tudi njihov učenec. ★

državnem kapitalizmu stremi in potrjuje tako imenovane kapitalistične metode in oblike gospodarskega delovanja, ki jih je jugoslovanska družba ravno v tem času ukinjala, že med NOB pa tudi v jedru premagala. Tovrstni teoretiki so „pozabili“, da je bila v Jugoslaviji ljudska oblast, ne pa oblast eksploatorskih razredov. Kidrič gleda trezno na ta dogajanja, saj je priznal, da so posamezne ustanove, podjetja, posamezni deli našega državnega gospodarskega sektorja nepravilno nastopali proti ustvarjalnemu delu privatnega sektorja. Pravi: „Na čisto teoretičnem področju je treba izkoreniniti predvsem uporabljen zakon vrednosti kot argument. Po ljudje, ki trde, da niti nas državni gospodarski sektor niti naša družbenoekonomska struktura ne predstavljata nič bistveno novega, od kapitalizma različnega, ker v njihju še vedno deluje zakon vrednosti. Ti ljudje pozabljajo, da pri nas se obstaja privatni sektor, pa mora že zaradi tega v naši ekonomski strukturi delovati zakon vrednosti; pozabljajo, da delovanje zakona vrednosti ni karakteristično samo za kapitalistični sistem, ampak mora delovati vse dotle, dokler materialne proizvodne sile ne bodo tako razvite, da bo družbena proizvodnja dala lahko vsakemu kolikor potrebuje, ne pa le toliko, kot je k temu doprinesel s svojim delom. Zakon vrednosti mora torej delovati vse dotle, dokler medsebojno primerjanje proizvodov po količini vloženega dela ne postane nepotrebno. Za kapitalistični sistem ni karakteristično samo to, da deluje zakon vrednosti, pač pa predvsem, da presežna vrednost ostane v rokah kapitalistov, da je akumulacija kapitalistična, ne pa družbena, da služi privatnim ciljem in ne družbenim... Pri nas postaja zakon vrednosti zakon, ki ga je državno gospodarstvo obvladalo in s katerim upravlja.“ (Komunist 1947/2, B. Kidrič: O nekaterih vprašanjih našega gospodarstva).

To razmišljanje je moralo najti svojo potrditev tudi pri stihih, ki so pred tedni sprejemali nov zakon o zasebnem delu. Če se družbena koristnost zasebnega dela začne vrednotiti skozi prizmo spekulativne učinkovitosti

4. Dejanske družbeno prisvajanje presežnega dela in socialistično demokratično razpolaganje s presežnim delom.“ (B. Kidrič: Referat na VI. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije, 1952).

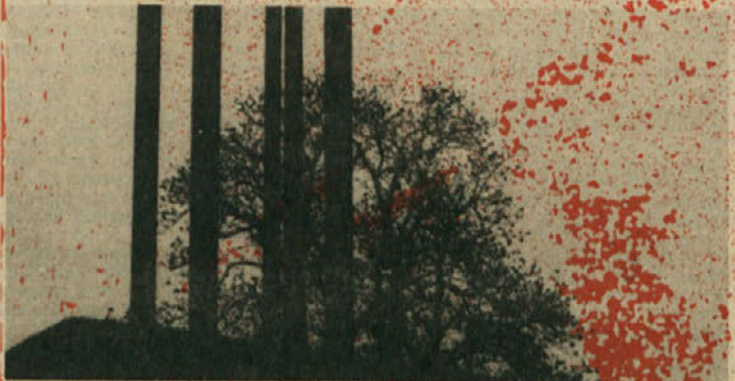
Kidrič se je zavedal, da je slednja formulacija sicer formalno točna, kljub temu pa nepopolna, ker se da razlagati na različne načine. Formalno so se z njo, preden je Stalin oktobra tisto slovitno „likvidacijo potrebnega dela in presežnega dela v socializmu“, strinjali in jo uporabljali tudi sovjetski administrativci. Vendar pa je Kidrič zastopal stališče, da si v sovjetski praksi „prisvaja celotno presežno delo (razen enega dela kolhoznega) država. Sovjetska birokratska kasta odtuja neposrednim proizvajalcem celotno presežno delo, odloča o njegovi nadaljnji uporabi... državno prisvajanje presežnega dela preneha biti socialistična značilnost, brž ko traja le malo dlje, kakor zahteva začetni stadij borbe za odpravo privatno kapitalističnega lastništva najosnovnejših proizvodnih sredstev.“ Neizpodbitno je dejstvo, da birokratsko-centralizirano upravljanje narodnega gospodarstva ter tovrstno zajemanje presežnega dela prisvaja birokratska država in ga delavski razred ni niti najmanj deležen. Neskladje med razvojnimi stopnjami proizvodnih sredstev in proizvodnimi odnosi je torej v jugoslovanskih razmerah induciralo razvoj samoupravnega socialističnega gibanja. V tistem času je jugoslovanska teorija popolnoma pretrgala vezi s predpostavkami, da je socialistično samo tisto prisvajanje presežnega dela, ki pomeni popolno odtujanje presežnega dela neposrednim proizvajalcem. Ta ugotovitev, ki jo je gospodarska praksa zadnjih dveh desetletij popolnoma potrdila, je nesporno pomembna prekretnica jugoslovanskega razvoja. „Kdo pa lahko docela jamči, da so naši zvezni družbeni plani zmeraj pravilni, kolikor niso podvrženi nadzorstvu in korekturi objektivnih ekonomskih zakonov samih? Jaz osebno, ne morem.“

1. „Zakaj ne bi mogli delovni kolektivi, na temelju neposrednega upravljanja z večjim delom presežnega dela, ki ga proizvajajo, graditi svojega družbenega standarda, stanovanja, ambulante itd?“ (1952)

2. „Tri vrste ljudi sta spoznali Ljubljana in vsa Slovenija kmalu po okupaciji: postenege slovenskega človeka... bivsega oblastnika, ki je bodisi javno bodisi iz ozadja vedril in oblačil na nebu našega predaprilskega javnega življenja... srednjakega političnega spekulanta... vključenega v krog bivših oblastnikov in njihove – nacionalno katastrofalne politike... Kljub vsemu OF ni prenehala pozivati „sredincev“ kot politični pojav in pojem. Vendar poznao naši srbski bratje lep izraz, ki ga bomo uporabili to pot tudi mi. Po 15. septembru – jok. (1944)

3. „Gospodarski partikularizem je splošen ostaneK v bistvu kapitalističnega pojmovanja, drži in varuj svoje in ne oziraj se na skupnost, razen, če lahko od nje kaj izvleče.“ (1947)

4. Jasno je, da se je moral z družbenopolitičnimi spremembami v nasi deželi nujno pričeti tudi proces spreminjanja karakterja našega gospodarstva. Povsem nemogoče bi bilo, da bi dalj časa ostajalo nasprotje med značajem oblasti in značajem našega gospodarstva, odnosno, da bi splošno razvoj našega gospodarstva zaostajal za razvojem ljudske oblasti. V tem primeru bi se postavila alternativa: ali se mora spremeniti karakter našega gospodarstva ali pa bi, če bi se dopustilo, da tako nasprotje dalj časa obstaja, propadla nova oblast. In obratno – nadaljnje spreminjanje karakterja oblasti je odvisno od sprememb v gospodarstvu.“ (1946)

Katedrina okrogla miza ★ ★

O SAMOUPRAVNIH ODNOSIH V VISOKEM ŠOLSTVU

V Katedrini pogovoru za okroglo mizo so tokrat kot gostje sodelovali tovariš prof. Cajnko, dr. Crnkovič, mg. Džonlagič, dr. Vrabl in Slavko Gerič, od Katedre pa Milan Kerkez, Mirč Pestichek, Jani Vitežnik, Jože Zagožen in Davorin Kračun. Objavljamo nekaj izvlečkov iz dalj časa trajajočega razgovora.

ALI OBSTOJEČA ZAKONODAJA OVIRA RAZVOJ SAMOUPRAVNIH ODNOSOV?

D. KRAČUN: Razgovor naj bi začeli pri vprašanju odnosa med organizacijo samouprave in vsebino samoupravnih odnosov.

Dr. CRNKOVIČ: Dovolite mi, da bi povedal nekaj iz naših izkušenj. Dosedanja organizacija oziroma organizacija, ki smo jo imeli na visoko ekonomski komercialni šoli še pred letom dni, je dejansko ovirala razvoj samoupravljanja. Organizacija je bila takšna, kakršna je še danes po veljavni zakonodaji. Zato smo skušali pred letom spremeniti in v okviru veljavne zakonodaje, upoštevaje vendarle tiste tendence oziroma smeri razvoja, ki jih nakazuje ustava. To se pravi, dati več prostora samoupravljanju. Če rečem konkretnije, se je to naše hotenje, da bi interno organizacijo upravljanja prilagodili želji, da se bolj razmahne samoupravljanje, izrazilo predvsem v tem, da smo precej pristojnosti Pedagoško znanstvenega sveta šole prenesli na Pedagoško znanstvene svete oddelkov. To naj bi ustrezalo principu, da naj se upravljanje odvija tam, kjer se odvija osnovni delovni proces.

Drugi tak ukrep v smeri prilaganja organizacije je bil formiranje zbora delovnih ljudi šole, ki ima pristojnosti po eni strani vrhovnega (če se lahko tako izrazim), po drugi strani pa neposrednega organa upravljanja, ker so člani zbora vsi člani delovne skupnosti.

Tretji ukrep je bil, da smo formirali kar precejšnje število (morda celo preveliko) komisij, ki sicer niso izrazit samoupravljalni organ, ker ne odločajo dokončno o stvareh, pač pa predvsem angažirajo ljudi na določenih vprašanjih, da ta vprašanja prediskutirajo, poiščejo primerne rešitve in dajo v odločanje ustreznim organom.

Tudi poročila sodelovanja študentov v organih, ki jih na šoli imamo, predvsem v Pedagoško znanstvenih svetih, smo povečali na 1/4 števila članov, ki jih posamezni organ ima. Moram pa poudariti, da je pomembna ovira, to je takšna, kakršna je bila pred ustavnimi spremembami. Ob to stalno trčimo, kadar se skušamo drugače organizirati in to ljudem, ki se že sicer težko odločajo za kaj novega postane argument, da se še težje odločajo. Vsekakor je novosti uvajati težje, če jih zakonodaja ne stimulira oziroma ne predvideva.

Dr. VRABL: Tudi mi se srečujemo s podobnimi problemi kot VEKŠ, čeprav menim, da bomo mi ta vprašanja reševali lažje. Imam pa občutek, da vsi nekako čakamo eden na drugega. Zdi se mi, da je uveljavljanje ustavnih

amandmajev v sferi družbenih služb – v sferi visokega šolstva – v močnem zaostanku. Nihče si ne upa storiti smelega koraka, vse so bolj ali manj poskusi, vse je še stvar dogovarjanja, sporazumevanja itd. Menim, da bo ta proces trajal še dolgo, preden bomo prišli do nekih oprijemljivih oblik uveljavljanja ustavnih amandmajev v samoupravljanje na visokih šolah.

Konkretno za našo šolo lahko rečem, da smo v zaostanku in edini korak, ki je bil storjen je bil ta, da smo formirali zbor delovne skupnosti in da smo povečali število delegatov študentov v samoupravnih organih, kar pa je po mojem mnenju premalo.

M. PESTICEK: Leta 1950 smo uvedli samoupravljanje in smo ga pričeli najprej uresničevati v gospodarstvu, šele nato v družbenih službah. No, mi pa pravimo, da je za samoupravljanje potrebna tudi neka določena stopnja idejnopolitične izobrazbe.

Sedaj, ko uveljavljamo ustavna dopolnila, so bile zopet gospodarske organizacije tiste, ki so prve pričele uveljavljati ustavna dopolnila, čeprav so tudi tam bile težave. Po mojem mnenju je povprečna stopnja izobrazbenosti v gospodarstvu na nekoliko nižjem nivoju.

RAZVOJNI ODNOS GOSPODARSTVO – VISOKO ŠOLSTVO

Mg. DŽONLAGIČ: Zdi se mi, da smo na visokošolskih zavodih leta 1965 oz. 1966 po takratnem zakonu uvedli samoupravo. Lahko rečemo, da to, kar se danes dogaja po veljavnih predpisih ni zakonito.

Korekcije so nujne, saj smo pričla različnim tolmačenjem in praksi. Sam pa sem se dostikrat spraševal, zakaj nekatere novosti uvajamo tako pozno ravno na tistih zavodih, ki bi morali biti dejansko vodilni v tej smeri.

PROF. CAJNKO: Meni se zdi, da je pomembno iz kakšnih izhodišč pristopamo k obravnavi tega vprašanja. Za mene so v tej situaciji izhodišča vendarle malo drugačna kot pa so bila, predno smo pristopili k spremembi ustave. Vsaj v nečem je razlika. Ustavne spremembe dajejo danes povsem jasen kriterij pravic, pristojnosti, dolžnosti, odgovornosti, samoupravljanja – (ki spadajo v pojem vsebine samoupravljanja). Sem sodi vprašanje ali je samoupravljanje direktno, neposredno upravljanje udeležencev delovnega, študijskega procesa pri nas ali pa to samoupravljanje pojmuje kot predstavniški sistem, upravljanje predstavnikov v imenu nekoga itd., itd. Danes so stvari veliko bolj jasne, vemo, da je vsebina samoupravljanja proces, v katerem so neposredno, enakopravno, vsakodnevno in v celoti udeleženi vsi nosilci delovnega in pri nas tudi študijskega procesa. Ne moremo več izhajati iz nekega predstavniškega sistema ali pa iz tako pojmovanega participiranja, formalnega, predstavniškega ali posredniškega samoupravljanja. Zdi se mi, da je ta kriterij in to izhodišče veliko bolj jasno kot pa je bilo pred ustavnimi spremembami. Zato se mi tudi zdi, da bi pač ob vprašanju: odnos organizacije do vsebine samoupravljanja bilo prav, če izhajamo iz teh sedanjih oz. že obstoječih ustavnih kriterijev oziroma načel. Če izhajamo in dajemo oceno iz takšnih kriterijev, se silka vendarle menja. Iz tega vidika zakonodaja veliko bolj zaostaja, odnosno je veliko bolj konservativna kot pa, če jo ocenjujemo iz drugačnih načel samoupravljanja. Naši pravni akti konkretno statuti šol in pravilniki šol zaostajajo vsaj za duhom nove ustave in za tem, kar smo na mariborskih šolah že večkrat poskušali doseči, npr. močnejše uveljavljanje študentov.

Spominjam se konference pred dvema leti, ko smo zapisali celo v partijski dokument, da gremo s samoupravno prakso naprej kljub temu, da

nas formalna zakonodaja pri tem ovira. S tem hočem povedati, da je upoštevajoča današnja vsebinska načela samoupravljanja, kritična presoja obstoječe pravne organizacije, bolj potrebna kot pred sprejemanjem ustavnih amandmajev.

Ocena pa je nekoliko različna za posamezne kategorije udeležencev samoupravljanja. Za učitelje, pedagoške delavce je drugačna kot za študente oziroma predstavnike družbe. Če se zadovoljim z globalno oceno, je ocena vsebine samoupravljanja za pedagoške delavce ugodnejša kot pa je za študente oziroma drugače povedano, študentje so v dosednji organizaciji in pravnih predpisih imeli manjše možnosti kot pa pedagoški delavci in zato se je v tem smislu tudi v praksi izkazoval manjši delež študentov v samoupravljanju kot pa pedagoških delavcev.

Omenil bi še vprašanje nivojev. Če ste vi dali oceno, koliko se samoupravljanje razvija na temeljnem nivoju, v bazi, koliko so npr. študentje zaobseženi kot celota v samoupravnem procesu in koliko so vsi pedagoški in nepedagoški delavci udeleženi v tem procesu, koliko pa se ta samoupravni proces odvija na drugem ali višjem nivoju, se mi zdi, da je odgovor na to vprašanje v korist višjih nivojev drugega in višjih ter da je v škodo temeljnega nivoja. Mi smo na naši šoli ugotovili med drugim tudi to, da je bila predhodna zelo aktivna oblika samoupravljanja npr. pedagoško znanstveni svet, ki ima skoraj vsak mesec dve do tri seje, da pa so bile deficitne samoupravne oblike in način obravnavanja na temeljnem nivoju, na svetih oddelkih, svetih letnikov, delovni skupnosti in druge. Zato se mi pri vprašanju vsebine samoupravljanja postavlja načrtno vprašanje, ali smo samoupravljanje pojmovali predstavniško, posredniško in izključevali bazo ali pa smo morali bolj vključevati bazo, kar se pri sedanjih ustavnih spremembah še posebno poudarja.

Dr. VRABL: Navezal bi na vprašanje, ki ga je načel tov. Pestichek – vprašanje povezanosti stopnje izobrazbe in uveljavljanja samoupravljanja... Menim, da poprečna stopnja izobrazbe ni v direktni zvezi oz. korelaciji s kvaliteto samoupravnih odnosov v neki sredini, ampak da so tu odločilni drugi momenti. V sferi gospodarstva je kljub nižji izobrazbeni stopnji uveljavljanje ustavnih amandmajev mnogo lažje, vsaj s teoretičnega stališča, ker so jim ti problemi mnogo bližji. V sferi družbenih služb pa je po mojem mnenju cel kup teoretično neresenih vprašanj in ta vprašanja prepočas rešujemo. Če pa se ozrem čisto na specifično situacijo, ki vlada na polah, še posebej na visokih šolah, se mi zdi, da je tu problem še večji. Tu je vedno prisoten neresen problem sodelovanja študentov v samoupravi. Ta problem povezuje tudi s sodelovanjem študentov v samoupravljanju s priznavanjem statusa študentov. Menim, da bi morali to vprašanje načeti reševati, ker je to tesno povezano.

SODELOVANJE ŠTUDENTOV – ENO BISTVENIH VPRAŠANJ

S. GERIČ: Postopen proces vključevanja študentov v upravljanje se je razvijal od prvih oblik sodelovanja oz. prisostvovanja študentov v samoupravnih organih, ki je imelo namen neposrednejšega informiranja študentov, odzeta pa jim je bila možnost sodelovanja do oblike participacije študentskih predstavnikov, ko so v samoupravnih organih

sodelovali z omajano pravico odločanja v imenu študentskih množic kontinuirano, vendar je bilo izhodišče utemeljevanje nujnosti enakopravnega sodelovanja napačno. Če ocenimo situacijo, kakršna je sedaj, moramo priznati, da smo se vedno v obdobju participacije študentov v samoupravljanju.

37. člen Zakona o visokem šolstvu iz leta 1966 je zelo konkretno opredelil vlogo študentov in njihov položaj. Jasno je bilo rečeno, da so študentje enakopravni udeleženci v samoupravnem procesu skupno s profesorji in so predstavniki družbene skupnosti. Kot temeljne oblike samoupravne aktivnosti opredeli še oddelke oz. svete oddelkov in svete letnikov. V statutih nismo znali ali hoteli temeljiteje razviti teh temeljnih samoupravnih oblik. V glavnem smo se ukvarjali z vlogo študentov v svetih in pedagoško znanstvenih svetih šol, z njihovo številčno zastopnostjo, pa še tu imamo svet v ožji in širši sestavi, tako, da študentje soodločajo le o nekaterih vprašanjih. To je vsekakor čudna situacija.

Skratka oddelke in letnike še nismo razvili kot temeljne samoupravne enote, še večja slabost pa je to, da študentje za študij, torej za delo in na tej osnovi sodelovanje v upravljanju, niso materialno stimulirali, oni so še vedno izločeni iz celotne sfere materialnega stimuliranja in financiranja.

Mg. DŽONLAGIČ: Menim, da se je sodelovanje študentov v samoupravljanju razvijalo v tej smeri in tako daleč, kot se je razvijala splošna teorija o samoupravljanju. Važno je, da imamo danes nov pristop. Prvotni pristop je bil resnično čisto delegatski. Zato se mi zdi, da razvoj še traja in se bo še nadaljeval. Struktura samoupravljanja na visokošolskih zavodih pa mora biti takšna, da bo čimbolj zagotovila interese vseh udeležencev v pedagoškem postopku. Samoupravljanje naj bi bilo čimbolj neposredno, na čim nižjem nivoju, kar bo tudi zagotovilo učinkovitost dela, na drugi strani pa mora računati študent poleg zagotovitve svojih pravic v sistemu samoupravljanja še na svojo pripravo za bodoče samoupravljanje na delovnem mestu. Naj bi mu tudi to bila neka šola.

Dr. CRNKOVIČ: Pridružil bi se tej splošni ugotovitvi, da je najšibkejša točka v sedanjih stopnjah razvoja samoupravljanja v visokem šolstvu, sodelovanje študentov. Osebo pa ne iščem rešitve tega zamotanega vprašanja v delovnem statusu študenta. Bila bi verjetno potrebna posebna razprava o tem, v čem je specifičnost položaja študenta. Nedvomno je, da upravljanje šole ne more optimalno funkcionirati in dati optimalnih rezultatov, če pri odločitvah študent ne sodeluje. Za mene je njegovo sodelovanje pomembnejše kot pa sodelovanje zunanjih predstavnikov (kot jih imenujemo). Kaj se v smislu pospeševanja ali sodelovanja študenta v upravljanju doseže, če on dobi delovni status, pri katerem bo ravno tako živel, kot živi danes? Njegov način življenja se ne bo bistveno spremenil, ker njegov interes ni materialni interes. Zainteresiran je sicer za pravilno reševanje nekaterih materialnih vprašanj, vendar ga s šolo materialni interes ne povezuje.

D. KRAČUN: Rekli ste, da študent materialno ni zainteresiran. Ali ni eden izmed bistvenih razlogov neučinkovitosti visokega šolstva v tem, da ravno materialni položaj študentov ni ali je vsaj zelo malo odvisen od njegove delovne učinkovitosti oz. od njegovega študijskega uspeha. To je eden od razlogov, da študentje nismo stimulirani za boljše delo.

S. GERIČ: Da! Študent je prvenstveno odvisen od statusa, ki ga ima njegova družina, ni pa odvisen od dela, ki ga opravlja s tem, ko študira.

Dr. CRNKOVIC: Študent bo nagraden. Čimprej bo končal študij, tem prej bo prišel do nagrade. Čim uspešnejše bo študiral, uspešnejše bo kasneje delal, tem bogateje bo nagraden.

S. GERIC: Najbrž je eno osrednjih vprašanj, kako študente vključiti v TOZD. Če izhajamo iz vsega izhodišča, sledi, da študentje ne morejo biti člani temeljne organizacije združenega dela. Če pa bodo, bodo preko delegatov, kar pomeni, da bo večina izključena iz delegatskega sistema.

Osebnost sem globoko prepričan, da moramo celotni razvoj usmerjati tako, da se bo študij vedno bolj izenačeval z vsemi drugimi oblikami dela, s čimer bomo vedno bolj izenačevali položaj študenta s položajem vsakršnega drugega delavca. In če je temu tako, potemtakem morajo biti študentje že v času študija člani organizacije združenega dela. V samoupravno strukturo pa bodo vključeni preko svojih delegatov.

Dr. CRNKOVIC: Še vedno ostajam pri istem, ker resno dvomim, da se da status študenta na visoki šoli poistovetiti s statusom delavca v proizvodnji. Kakor ni prav, da ga istovetimo z reprodukcijskimi sredstvi v tovarni, tako sem prepričan, da se ga tudi ne da poistovetiti z delavčevim statusom v produkciji. To ni isto delo, to ni isti odnos do dela. To je prav gotovo specifičen položaj, zato se bo morala najti specifična rešitev v samoupravni družbi. Ne morem prikazati niti vizije, kakšna naj bo ta rešitev, samo dozdeva se mi, da se z analogijo po delavcu v produkciji ne da definirati položaja študenta. Je absolutno specifičen.

Prof. CAJNKO: Kljub temu, da ta proces imenujemo specifičen (kakor tudi je), kljub temu, da ga sedaj označujemo kot družbeno koristno in potrebno delo, mislim, da ni nobenega dvoma, da je to dejavnost, da je to kakšno delo, iz katerega izhajajo tudi temeljne samoupravne pravice. Menim, da so v tem smislu ustavni amandmaji postavili „piko na i“, če je do sedaj še ni bilo. Tako, da so, po mojem mišljenju, dvomi tu odpadli, čeprav ta načelna jasnost oziroma rešitev še ni dobila ustreznih zakonskih, organizacijskih in drugih konsekvenc. Mislim, da je načelno jasno, da je to takšna dejavnost, iz katere izhajajo temeljne pravice vseh udeležencev tega procesa.

Če je bilo do sedaj jasno, da so pedagoški delavci imeli vse pristojnosti samoupravljanja, in če je bilo vprašanje samo za študente nejasno, bi moralo postati sedaj jasno, da so tudi študentje polnopravni udeleženci tega procesa in da iz tega tudi izhajajo določene temeljne samoupravne pravice za vse. To pomeni, da jim v vseh bistvenih vprašanjih študijskega koncepta ne gre krati pristojnosti, pravic in odgovornosti. Da pa gre vendarle za tako specifičnost, ki bo v nekaterih vprašanjih upravljanja tega procesa izražena na svoj način. Vendar pa to ne bo kratilo temeljnih pravic samoupravljanja študentov. Osebnost tako stvari razumem. In še vprašanje, kaj je pravzaprav samoupravljanje in njegova vsebina. Menim, da je vsebina naših zavodov, vsebina, o kateri razpravljamo in ki jo je treba na najustreznejši način urejati, da je ta vsebina pedagoški, študijski in raziskovalni proces, ki ga je težko razdvajati. Nemogoče je razdvajati pedagoški proces od študijskega in pedagoški proces od raziskovalnega ali pa, da raziskovalni proces razdvajamo od študijskega procesa. To so trije sestavni elementi procesa, v katerem živimo in delamo. Prav tako jih je skoraj nemogoče razdvajati v pogledu

Dr. CRNKOVIC: Komu pa je odgovoren, če ima delovni status? Kaj se s tem spremeni?

S. GERIC: Odgovoren je sebi in družbi, zakaj njegov vsakokratni položaj bo odvisen od uspešnosti pri študiju.

J. ZAGOŽEN: Pri štipendijah in posojilih obstajajo lestvice, ki so v pozitivni korelaciji z doseženim študijskim uspehom slušateljev. Ako dijak v sredni šoli uspešno študira, je velika verjetnost, da dobi štipendijo za nadaljnji študij. To pomeni, da se delovni status ne omeji samo na študij na višjih in visokih šolah, ampak tudi na srednjo šolo.

D. KRACUN: Po mojem mnenju je 700 ali 800 din štipendija, (ki je relativno dobra štipendija) malo in ne zadošča za življenje, ampak je to le dodatek, da se lažje prebijemo. Če pri tem dobi za uspeh 100 din več ali manj, to ni isto kot osebni dohodek delavca, po rezultatih dela. Zavzemamo se za primarnost dohodka študentov, ki bi bil odvisen zgolj od uspeha študija. Tako bi lahko rekli, da bi ljudje bili bolj stimilirani za študij tudi glede na to, da so dohodki kasneje v poklicu precej izenačeni, ne glede na stopnjo študija.

Če bi študent že v času svojega študija za svoj izobrazbeni kvaliteten študij prejemal primerne dohodke, bi pomenilo, da kasnejše razlike niti ne bi bile tako pomembne. S tem, ko je doštudiral, mu je dana možnost delati bolje, učinkoviteje in tudi kvalitetneje. Iz tega bi prav gotovo tudi izhajal kasnejši razpon dohodkov med tistim, ki je študiral in tistim, ki ni. Ta razpon pa naj ne bi imel osnove, v tem, ali je kdo prej akumuliral znanje – to pomeni investirati in nekdo drugi, ki je postal takoj aktiven in ni akumuliral znanja.

INTERES ŠTUDENTOV

Prof. CAJNKO: Še eno vprašanje me zanima. To je vprašanje interesa študentov za samoupravljanje. Ali so študentje zainteresirani ali ne?

D. KRACUN: Ločimo lahko eksplicitni in neposredni interes študenta do samoupravljanja in pa implicitni – posredni interes. Na primer – konkretni izpitni režim pri predmetu, ki ga študent študira, je objekt njegovega neposrednega eksplicitnega interesa. To pomeni, da bo v tistem obdobju neposredno prizadet in se bo s tem miselno ukvarjal. Ta njegov neposredni interes preide v posredni interes takrat, ko se študent neposredno s konkretnim delom ne ukvarja. Če prav takrat neposredno ni zainteresiran za to vprašanje, pa vsekakor je v področju njegovega interesa problematika razvoja in dela na visokošolskem zavodu. Če obravnavamo kompleks dela visokošolskega zavoda kot celoto, ne moremo ločiti tega na nekatere parcialne dele, ki so pač trenutno v interesu tega in drugič v interesu drugega študenta.

J. ZAGOŽEN: Prav bi bilo, da bi skušali ugotoviti v smeri razmerja interesov študenta in profesorja.

S. GERIC: Res je, da imajo študentje in profesorji večkrat različne interese, kar pa še zdaleč ni bistvena značilnost. V resnici ima profesor, ko se zaveda svoje odgovornosti in dolžnosti do študentov in družbe interes, da študent čimbolje opravi svoje delo. Prav tako je odgovoren študent

samoupravljanja. Vsem uslužbencem gre temeljna pravica samoupravnega urejanja, to pa še ne pomeni, da bodo vsi o vseh vprašanjih tudi odločali. Nekatere razlike glede tega se bodo verjetno (vsaj še nekaj časa) ohranile.

Na vprašanje, kaj je samoupravljanje, pa bi lahko dejali, da je to poseben način upravljanja z delovnim, pedagoškim, študijskim in raziskovalnim procesom. Tu ne gre niti za avtoritativni način niti za parlamentarni način, niti za birokratski ali tehnokratski, pač pa gre za način, v katerem odločajo o vseh vprašanjih tega delovnega, študijskega in pedagoškega procesa vsi udeleženci neposredno in posredno ter enakopravno. Če samoupravljanje tako pojmuemo, so stvari jasne. Študentom gredo primarne in originalne pravice samoupravljanja, če ga priznamo kot samoupravnega udeleženca tega procesa. Če pa ga še naprej priznavamo le kot objekt in če smo samo učitelji subjekt, potem pa je to popolnoma druga zadeva, potem to ni več samoupravljanje.

D. KRACUN: Torej implicira to tudi enakopravno članstvo študentov v TOZD?

Prof. CAJNKO: Da, kajti razloga ni, da bi študentu kratili pravico, da je član TOZD. Kljub specifičnosti njegovega položaja, njegove študijske dejavnosti ne bi mogel v TOZD enakopravno urejati s vprašanjem pedagoškega procesa.

MATERIALNA NEODVISNOST ŠTUDENTA SAMOUPRAVLJALCA

S. GERIC: Ustava pravi, da samo delo in rezultati dela določajo položaj človeka. Če je temu tako, se moramo vprašati, ali določa položaj študentov njihovo uspešno ali neuspešno opravljanje dela. Še vedno trdim, da njihov položaj in možnosti prvenstveno opredeljujejo socialni status staršev. Zato bomo morali prej ali slej takšno determiniranost študentov odpraviti in postaviti študente v odvisnost z uspehi pri delu.

Mg. DŽONLAGIČ: Ali se vam ne zdi, da je tole eden od elementov v kompleksu uspeha ali neuspeha?

Dr. CRNKOVIC: Opisana situacija ni pot reševanja tega vprašanja v tem, da študentu daš delovni status, on mora biti neodvisen od socialnega položaja staršev, neodvisen od tega, kje živi in kje je šola. Študentu mora biti dana možnost, da izkoristi pravico do izobraževanja, da se neobremenjen s socialnimi, materialnimi in drugimi vprašanji pojavi kot poseben element v tem procesu. Tako neobremenjenega pa se naj obravnava kot udeleženca v procesu.

Prof. CAJNKO: Gre še za način financiranja. Če bi se način financiranja izobraževalnega in študijskega procesa spremenil v tak odnos, v katerem je važno, kdo je neposredno zainteresiran za študijski proces ali gospodarstvo oz. družbo v celoti, se mi zdi, da bi se dalo na tak način financiranja, postaviti tudi študenta v bolj neposredno zvezo s procesom dela. S tem pa bi izločili tiste, ki po deset let študirajo zato, ker imajo njihovi starši take neizčrpane finančne možnosti.

Mislim, da bi se študentje pri drugačnem načinu financiranja mnogo lažje „obračali“ in bolje kot se sedaj.

S. GERIC: S tem bi dosegli, da bi bil študent najprej zainteresiran za uspešnost svojega študija oz. za boljše rezultate svojega dela. Bil bi bolj odgovoren. S tem bi se spremenila tudi socialna struktura, ker bi bili vedno bolj neodvisni od socialnega statusa staršev.

Prof. CAJNKO: Komu je sedaj študent sploh odgovoren, če doštudira ali ne?

zainteresiran, da bo čimprej in čim kvalitetneje opravil svoje delo, torej doštudiral. Da pa bo lahko uspešno opravil svoje delo, bo moral čimbolj sodelovati pri programiranju tega dela (pri sestavi učnih programov, predmetnikov itd.), skratka pri koncipiranju vsebine in metode dela na visokošolskih zavodih.

Včasih smo prav smešni, ko pravimo, da študentje niso zainteresirani za „samoupravljanje“. Tega interesa nimajo prvenstveno tisti študentje, ki ne študirajo. Tisti, ki žele študirati, so zainteresirani za čim večjo vlogo v upravljanju, ker bodo tako njihovi končni rezultati boljše, zakaj tudi pogoji dela bodo boljše.

J. VITEŽNIK: Teoretično bi se morala interesa zlivati. Profesorjev interes je napredovanje pedagoškega procesa. Njegov interes je, da študentu čim več da. S tem pa ga že avtomatsko silil v odnos sodelovanja na enakopravni ravni. Ob takem sodelovanju pa se interesa skladata in se zlivata v eno.

Prof. CAJNKO: To vprašanje sem sprožil zato, ker smo pred dvema letoma, ko smo raziskovali ta vprašanja ugotovili razliko. Ko smo spraševali profesorje, smo dobili odgovor, da so študentje večinoma malo zainteresirani. Obratno pa smo dobili pri študentih odgovor, da so le-ti v večini zainteresirani za samoupravljanje. Zanimivo je, zakaj eni pravijo tako, drugi drugače.

Dr. CRNKOVIC: Bilo je slabo zastavljeno vprašanje. Profesorja ne moreš vprašati, če je študent zainteresiran za samoupravljanje. Ti lahko profesorja vprašaš, ali študentje kažejo zanimanje in sodelujejo v samoupravljanju.

Prof. CAJNKO: To se pravi, da je eden od razlogov pasivno prisostvovanje študentov na sejah, raznih svetih. Pri tem pa nismo šli globlje, da bi ugotovili, zakaj tako poenostavljeno mnenje.

Zadeva pa ni tako enostavna. Gre za to, ali so študentje res zainteresirani. (Strinjam se, da so zainteresirani predvsem za študijski proces) Ali jim obstoječa organizacija samoupravnih odnosov in šole omogoča ali ga stimulira ali ga celo prisiljuje, da se aktivira v tem študijsko samoupravnem procesu, ali pa mu tako, kot je bilo doslej, pravzaprav preprečuje in ne daje stimulacije, da se aktivira v izboljševanju študijskega procesa? Po mojem je obstoječa organizacija šole študenta prej odbijala oziroma celo onemogočala njegov samoupravno študijski interes kot pa obratno. Zato menim, da je vprašanje „ali ste zainteresirani za samoupravljanje ali ne“, res le formalno. Vsebinsko vprašanje pa je, ali so ti pogoji taki, da študenta stimulirajo, navajajo, ga silijo v aktivni odnos, ali pa je organizacija formalistična in se zadovoljuje s formalno participacijo.

V tej smeri bi morali stvari spreminjati v temeljnih oblikah in tu dati študentom več možnosti, več pogojev, več kompetenc in več pravic ter več odgovornosti.

Vprašanje učnega načrta, pogoji študija, materialna osnova šole, organizacija študija, metode pouka, odnosi na šoli, učni pripomočki, nadaljnji razvoj šole, raziskovalno delo, normativni akti itd., itd., to so vprašanja, ki neposredno zadevajo študenta v „glavo“, v „možgane“, v njihov študijski interes. Normalno je, da tu damo študentom vse možnosti sodelovanja in soodgovornosti. Menim pa, da doslej nismo kaj posebnega storili za to, da bi študenta aktivirali okrog teh vprašanj. To lahko rečem vsaj iz pretekle prakse na šoli.

Kakšna naj bo ★ kadrovska politika

Ni naključje, da pričujem sestavek z izrekom: „Mnogi mislijo, da znajo bolje od tistih, ki znajo.“

Vsak napredek in uspeh v sleherni organizaciji združenega dela je odvisen predvsem od kadrovske zasedbe in odnosa do najuspešnejših nosilcev naprednih gospodarskih procesov v njej.

S kadrovskega vidika in njene politike, ki se je oblikovala v okoliščinah razvojne poti podjetja in družbenega razvoja nasploh, je pravzaprav poglavitno to, da danes prihaja v ospredje tak o imenovani človeški faktor, ki ga poznamo kot enega izmed močnih elementov proizvodnih sil, mnogokrat pa celo kot ključno izhodišče za vsestranska prizadevanja pri opravljanju funkcij dela in samoupravljanja.

Dosedanje analize in raziskovanja te problematike nam domala omogočajo zanesljive sklepe. V vsem tem obdobju razvojne poti, ki nedvoumno kaže na uspešno vodeno poslovno politiko, je bila stalno pričujoč kadrovska politika premalo jasno opredeljena.

V naši družbi smo prešli pot od obdobja, ko so se pri izboru strokovnih kadrov poudarjali v prvi vrsti ali celo samo politični kriteriji, do danes, ko so se razširili pojavi managerstva, elitizma in teamokracije, ki onemogočata delovanje širše kadrovske baze.

Toda vsa ta pot dveh skrajnosti, z vsemi slabostmi v njej, je bila, kot kaže, nujen davek za formiranje samoupravno misleče osebnosti. Ta pot nam je tudi izoblikovala jasno predstavo o tem, da je kadrovska politika ena od bistvenih komponent poslovne politike sleherni organizacije.

Prav zaradi tega tudi naša družbena stališča o kadrovske politiki poudarjajo neizogibno reformo dosedanje kadrovske prakse: zamerjati vse tiste, ki so nesposobni in ki zavirajo razvoj samoupravljanja in socializma. Spričo tega je nujno na samoupravni osnovi omogočiti sposobnim in progresivnim kadrom, da prevzamejo ustrezne družbenoekonomske in politične funkcije.

Poudariti je treba, da bo težko uresničiti cilje gospodarske in družbene reforme, če se ne realizira tudi kadrovska reforma. V zvezi s tem je treba

Komunist nikakor ne sme imeti sebe za nepogrešljivega, ne sme se obnašati drzno in misliti, da je pri njem vse prava pri drugih vse narobe. On se nikakor ne sme zapreti v svoj oklep, se hvaliti ter zapovedovati.

ustvariti družbeno klimo in idejno enotnost, da bi se kadrovska politika kar se da demokratizirala. V kadrovske politiki še vedno manjkajo nekatere procedure, metode in tehnike. Potrebna je sodobnejša samoupravna tehnologija pri sprejemanju odločitev. Torej je treba oblikovati takšen samoupravni mehanizem, ki bo reguliral pravice, dolžnosti, odgovornosti in sankcije, da bi bili doseženi planirani rezultati in omogočena afirmacija ustvarjalne sposobnosti kadrov. To pa spet zahteva uveljavitev računalniškega vodenja kadrovske politike, kajti pravilen odnos do sposobnih in progresivnih kadrov, do ustvarjalnosti sploh, je prvi pogoj za tehnični napredek.

Dandanes živimo v obdobju intenzivne uporabe človekovega znanja in sposobnosti. Ugotovitve zadnjih raziskovanj pa kažejo, da ustvarjalnih možnosti ne izrabljamo v celoti. Kakor celotna družba, bi namreč tudi posamezna delovna skupnost že ob sedanjih možnostih, ki jih dajejo proizvodna in finančna sredstva (če jih dajejo? op. ured.), lahko dosegala še večje uspehe. To pa pomeni, da zaostajamo v delu, v dejavnosti človeka, v uporabi znanja in sposobnosti, s tem pa tudi pri zagotavljanju perspektive delovnim ljudem. In prav v tem obdobju, ko postaja človek, njegovo znanje in njegove sposobnosti izvor družbene moči, mora biti središče in izhodišče družbene politike prav kadrovska politika.

Toda človek bo osnovni nosilec vsega udejstvovanja v organizaciji le, če bomo dosegli, da pride pravi človek na pravo delovno mesto. Človek ki ni na pravem delovnem mestu, ne opravlja v redu proizvodnih in samoupravnih nalog, hkrati pa je nezadovoljen z delom in ustvarja slabe medsebojne odnose, kar negativno vpliva na proizvodnjo, upravljanje in gospodarjenje.

Načelo „pravi človek na pravo delovno mesto“ uresničujemo s pomočjo kadrovske politike. Kadrovska politika naj bo torej zbir ukrepov, postopkov, pravil in navodil s ciljem, čim bolje razporediti kadre in jim omogočiti strokovni in osebni razvoj. Tako definirana kadrovska politika določa odnose med zaposlenimi člani delovne skupnosti in tudi kandidati za zaposlitev in njej.

Če hočemo, da bo kadrovska politika uspešna, moramo doseči, da bodo njena načela in spoznanja prežemala celotno delovno organizacijo, predvsem pa naj odgovornejše organe in vodilne kadre.

Ta načela in spoznanja bi lahko strnili takole:

- za uspešno delovanje vsake delovne organizacije so najpomembnejši ustreznik adri;
- na prvem mestu je potrebno zagotoviti, da bodo najboljši delavci zasedli višja vodilna in druga ključna delovna mesta;
- največjo škodo povzročajo neustrezni kadri na vodilnih delovnih mestih;
- delavcem je treba zagotoviti nenehni razvoj na izobraževalnem področju;
- sposobnim, iniciativnim in resnično angažiranim kadrom mora biti odprta pot napredovanja;

- planiraj e kadrov je ena ključnih nalog vsake delovne organizacije;
- visoka stopnja pristojnosti in tej ustrezna stopnja odgovornosti na posameznih delovnih področjih je odraz dobre kadrovske politike;
- sistem materialne in nematerialne stimulacije mora biti tak, da kadre nenehno vzpodbuja k boljšemu delu;
- organizacija in delitev dela mora biti taka, da bodo izkoriščene najboljše značilnosti (sposobnosti in znanja) delavcev;
- kadrovska služba mora imeti v delovni organizaciji tak položaj, kot ga imajo najpomembnejše službe.

Poleg tega mora biti kadrovska politika realna, elastična, dosledna, pravična, jasna in razumljiva, demokratična in humana, priznavati mora človeku njegovo individualnost in biti usklajena z interesi širše samoupravne družbe.

Dosedanji tvorci kadrovske politike so bili samoupravni organi, družbenopolitične organizacije, strokovne službe in vodstveni kadri. Velik del odgovornosti za izvajanje kadrovske politike nosijo prav vodilni in vodstveni kadri, zlasti linijski in štabni vodilni delavci, ki so pravzaprav stalni tvorci kadrovske politike, saj se morajo v vsakodnevnem vodenju poslov oziroma opravil ozirati na načela kadrovske politike, se po njih ravnanje in na osnovi teh sprejemati ustrezne odločitve.

Toda vsa ta spoznanja niso le v domeni posamezne delovne organizacije. Nanje ima odločujoči vpliv širša družbena skupnost. Ob tem pa se nam logično vsiljuje vprašanje, kako uresničiti vsa ta spoznanja. Za vsak tehnični napredek so najvažnejši trije faktorji, ki imajo več dimenzionalnih zvez. Ti so: znanje, hoča in moči. Eno dimenzij predstavlja znanost, drugo praktična politika, tretja pa kot kaže še ni dograjena. Znanost ve, kaj hoče, vendar ne more uresničiti hitrejšega in učinkovitejšega razvoja, ker ji ni dano, da odloča. Politika hoče in mora, vendar ne uspe, ker zaradi velike operativnosti ni dovolj pripravljena. Da bi to nadomestila, angažira znanstvene delavce kot izvrševalce, toda brez posebnega uspeha, saj vemo, da nekaj lastovk še ne prinese pomladi. Navadno se le-ti spremene v operativce, misleč, da lahko rešujejo probleme sami. Odločilneje pa je, da se angažira in uporablja znanost oziroma, da se uresničuje znanstvena politika in to od poslovne, izobraževalne oziroma kadrovske, razvojne do državne in idejne.

Ta tretja še nedograjena dimenzija, ki naj bi uresničila to „znanje“ in „moči“, pomeni rešiti tudi hitrejši družbeno-ekonomski razvoj. Sedaj je že izoblikovana in znana rešitev – radikalizacija kadrovske politike, ki bi na osnovi socialistične demokracije ustvarila trajnejše odnose med organi samoupravljanja in dobro organiziranimi in sposobnimi strokovnimi službami ter angažirala in stimulirala kadre z izjemnimi sposobnostmi.

Potemtakem bodo učinkovitejše rešitve možne šele takrat, ko bodo dobili na vseh pomembnejših mestih v delovnih procesih ekonomske,

družbene in politične funkcije najspodobnejši in socialistično naprednejši kadri, ki bodo omogočili teamsko delo, več strokovnjakov, boljše izkoriščanje znanstvenih spoznanj in metod, večjo enotnost naprednih sil in uporabo učinkovitejšega sistema odgovornosti.

A. Kaj diž

SMERNICE RAZVOJA DELA KLUBOV IN NAČIN POVEZOVANJA Z ZMS

V novem sistemu financiranja, naj bi delovne in družbene organizacije financirale neposredno porabnike sredstev, (npr. šole) od česa naj bi imele kasneje tudi korist. Pri tem študenti ne moremo ostati neprizadeti, ker je ob sredstev odvisna kvaliteta, končno pa tudi kvantiteta študija. O zavzemanjih v povsem sindikalistični smeri bodo študenti vztrajni v svojih zahtevah, vendar moramo razumeti globlji pomen situacije, v kateri se bo znašlo visoko šolstvo. Gotovo je, da je šolstvo tako v velikih težavah predvsem zaradi neprilagodljivosti potrebam gospodarstva. Pri tem moramo biti študentje tisti, ki bodo seznanjali študentski center s potrebami širšega družbenega prostora. Razen organiziranja študentov v visokošolskih centrih bomo preko klubov organizirani tudi na matičnem področju. Morda je vprašljivo, kako naj bi tekla ta organiziranost. Ne smemo le kopirati raznih variant iz tje ali one strani. Delovanje študentov članov kluba naj bi zaradi določene oddaljenosti od matičnih občin bilo usmerjeno predvsem v občinske konference zveze mladine. Pri tem bi se seznanili predvsem s tekočo problematiko mladine v matičnih občinah, mlade na matičnem področju pa bi seznanjali s problematiko kluba in pa tudi širše študentske populacije visokošolskega centra. Tako povezovanje bi dokazalo, da je mladina eno, je pa angažirana na različnih področjih, konkretno študentje na študijskem. Vse družni mladost in želja po boljši prihodnosti, kajti namen večine članov kluba je, vrniti se na matično področje in s svojim ravnanjem koristiti širši skupnosti pri uresničevanju pozitivističnih in naprednih težnj. Udeleževali naj bi se preko delegatov v občinski konferenci ZMS. Ti delegati naj bi bili po možnosti člani IO klubov, kajti taki bi klub kontinuirano obveščali o svojem delu v občinskem merilu. Menim, da je tako število zadostno. Namen tega poslanstva naj bi bil vsaj v začetku informativnega značaja. V ukrepih stabilizacije pa je to tudi edino upravičeno. Po potrebi bi se v razne delovne skupine pritegnilo določeno število študentov, po načelu paritete iz trenutno dveh visokošolskih središč v Sloveniji.

Sodelovanje z ZMS pa bi bilo le preveč enostransko, zato bo nujno potrebno delovati tudi v sindikatih, socialistični zvezi delovnega ljudstva ter drugih družbeno političnih organizacijah.

Tudi štipendisti bi morali v podjetjih, v katerih imajo štipendijo, po svojih možnostih aktivno delovati v mladinski organizaciji. Zaradi pomembnosti teh poslancev, bi jih naj potrdil tudi IO ŠS VZ, seveda na predlog kluba. S tem bi tudi IO-ji postali zainteresirani za delo in tokove v širši družbi, ti študentje-predstavniki pa bi bili za svoje delo odgovorni tudi najvišjim študentskim forumom.

Tone Cerjak

PICASSO, SLIKAR MODRIH REVEŽEV, MATER BREZ MLEKA, S PRSI, KI SO JIH RAZGRIZLI MODRI OTROCI; IN SLEDNJIC SLIKAR VEDRIH KOMEDIJANTOV

Adrian Grizold

Obrnila sta se za nekim malim človekom, oblečenim v svinčeno modro, kot da bi bil cinkar; njegov kratki odpeti suknjič je valoval okoli živo rdeče športne majice, medtem ko mu je hlače držal pas iz rdeče flanele, tradicionalni pas tesarjev tiste dobe. Človek z očmi, sijočimi kot črna grozdčija, pokrit z angleško čepico, izpod katere mu je pramen las padal na eno črno jagodo. Picasso.

Slikar se je rodil leta 1881, v idiličnem mestu Malaga na obali Atlantika. Slikarstvo je študiral v Španiji. Od 1904 je živel v Parizu, kjer se je najprej seznanil z impresionisti, potem pa je prišel pod vpliv Toulousea-Lautreca.

Niti v mladosti ni Pablo Picasso nikoli vzbujal videz človeka, ki naglo sklepa prijateljstva; no, kolikor je sploh bil sposoben za oholost, ki jo je skrival pod preprosto nepazljivostjo, toliko je znal vselej popuščati impulzom, ki jih je v hipu precenil, da so na mestu. Dve zmi črnega ribeza sta odsevali v dveh oglih obsijanih s soncem.

Njegovo delo delimo na več obdobj. V „modri fazi“ (do 1904) generalni modri ton simbolizira brezizhodni življenjski položaj brezdelnežev in revežev. Tej je sledila faza (1904-1906), v kateri je prevladovala intimna atmosfera iz življenja malih ljudi, akrobatov in godcev. Te slike imajo nekoliko melanholičen prizvok. Slika Gospodične iz Avignona nakazuje slikarjev prehod v kubizem. V tem obdobju je pod vplivom črnske plastike ustvaril prelomnico v evropskem slikarstvu. V prvi fazi kubizma obravnava predmete simultano iz različnih zornih kotov v smislu osnovnih geometrijskih likov. Po tej analitični fazi preide na sintetično (tihožitja). Ko je postal kubizem modni pojav, se je vrnil h klasičnemu izročilu (1917-23). Okoli leta 1930 preide P. v kontaktu z nadrealizmom na področje podzavestnega in fantastičnega in izdela svoj sugestivni ekspresionizem. Najpomembnejše delo tega obdobja je Guernica (1937), simbolistični prikaz apokaliptičnih strahot španske državljanske vojne in porajajočega se fašizma.

Težko se je pogovarjati o slikarstvu s takšnim človekom, kakršen je Picasso. Nobeden ni manj estet kot ta veliki človek, rušitelj tolikerih estetik in ki je tako čudovito, čudežno in božansko sebičen. Preveč lepo sebičen, da bi privolil v razpravljanje o delu drugega. Pokojni gospod Ingres, ta strogi konstruktor, h kateremu so se obračali kubisti, je od sina Malage komaj izvlekel merico komentarija.

P. ni bil le slikar, bil je tudi aktiven bорец на strani komunistične partije za boljšo prihodnost sveta. Obdobje po letu 1947, bi lahko imenovali tudi

OB SMRTI LIKOVNEGA PEDAGOGA IN UMETNIKA MAKSA KAVČIČA

ČLOVEKU V SPOMIN!

„Vesolje je neskončno – večno. Človek je del vesolja, torej je človek – večni.“
(iz zadnjega pogovora s slikarjem)

Visoko zgoraj pod strešnimi linami, tam, kjer se pričrta podstrešje, sameva atelje, ostal je prazen. Morda se je tam čas ustavil in je še vse tako kot nekoč; miza polna skic irišb, kup čopičev, lopatic in polnih zlatih barv, v kotu pa stojalo z napetim platnom, ki čaka, da bo mojstrova roka zarisala nanj; v celotnem prostoru pa vlada tisti nered, ki je tako nujno potreben za umetniško ozračje, ki je nam navadnim smrtnikom prav tako skrivnosten kot ono, ki napolnjuje templje in enome različnih bogov po svetu. Vendar stvari čakajo zaman, mojstrova roka je omahnila.

Kmalu bosta minila dva meseca, ko smo Maku Kavčiču iskazali poslednje časti in ga pospremili do njegovega mnogo preranega groba. Kako kruta in sebična je gospa s koso, najboljšje med nami si izbere najprej!

Slikar Kavčič se je rodil 1909 leta pri Sv. Trojici v Slovenskih goricah. Kot enemu izmed štirih otrok kmečkih staršev mu ni bilo z ničemer prizaneseno in že zelo zgodaj se je spoprijel z neprizanesljivim življenjem. Vendar njegova podedovana življenjska sila ni poznala poraza. Prebival se je iz dneva v dan, njegova želja po znanju in spoznanju ga je gonila naprej; ne revščina in ne lakota ga nista mogli ukloniti in ga spraviti z njegove začrtane poti.

Končal je študije v Zagrebu in odšel v tujino, da se kot mlad človek, ki je pravkar zapustil akademijo, seznanji z vsem tistim novim in skrivnostnim, kar je ponujal Pariz, središče vseh slikarjev.

Nekaj časa je ostal v tujini. Ko pa je postal spomin na rjavo ilovnato zemljo Slovenskih goric premočan, se je vrnil v Maribor, kjer je prebival. Takoj je začel z neumornim delom. Razdajal je sebe in svoje znanje, za vsakogar našel toplo besedo, vsakomur je nesebično pomagal. Vojna vihra mu je prekrižala mnoge račune zato pa se je potem, ko je znova posijalo sonce miru, s podvojeno močjo vrnil na delo, se organiziral, predaival in za čudo ob vsem tem še slikal in ustvarjal, kot da zanj dan ne bi imel 24 ur. Kot slikarja tihozitij, krajini, vedut in guralnik kompozicij, z izrednim čutom za niansiranje ga pozna cela domovina kot vrhunskega scenografa pa domala vsa Evropa.

Dan za dnem se je razdajal svojim učencem na PA, ob tem pa neumorno ustvarjal nove in nove slike in se z njimi udeleževal razstav po vsej domovini. Ij ubljana, Ptuj, Celje, Ravne na Koroškem, Sloverj Gradec, Dubrovnik, Novi Sad, Sarajevo. Tudi čez mejo so romale njegove slike in tako se lahko ljubitelji likovne umetnosti iz mnogih mest (Celovec, Possau, W. Neustadt, Szarubathely, Greenwich, Berlin) spoznajo z ustvarjalno osebnostno akad. slikarja Kavčiča.

Komunist mora pazljivo poslušati mnenja tistih, ki niso v partiji, mora jim celo omogočiti, da govorijo. Če govorijo pravilno, moramo to pozdraviti in vzeti iz tega, kar je pozitivno. Če govorijo nepravilno, jih moramo pustiti, da v celoti izneso svoja mišljenja, potem pa jim je treba potrpežljivo pojasniti, kakšne so stvari v resnici.

politično in socialno angažirano. V številnih variacijah je simboliziral „Belega goloba miru“. V monumentalnih kompozicijah Mir in vojna (1953), je prikazal idejno impresivno nasprotovanje dveh polov, znotraj katerih se odigrava tisočletna človeška zgodovina. Mojster je mrtev, njegovo delo živi!

Viri: Andre Salmon, Enciklopedija jugoslovskega leksikografskega zavoda

Kavčič je bil človek akcije, neprestano v gibanju. In zdi se, kot da je njegovo...

Vse težave, s katerimi se je srečeval že v mladosti, ves napor, ki ga je dan za dnem prestajal, vse to, je bilo preveč za njegov organizem. Kopicilo se v njem in čakalo ugodnega trenutka. Kavčič se ni zmenil za svarilne besede, z nasmeškom je sprejel dobrohotne pripombe o počitku. Neumorno je delal naprej. Nenadoma, skoraj čez noč ga je zahrbtna in težka bolezen priklenila na posteljo. Vendar je ostal duh neomajen.

Se vedno je bil poln novih idej, načrtov, ki pa jih žal ni mogel uresničiti. Jože Matela

KLUB ZA POMOČ OSTARELIH LJUDEH

Aktualno-društvena komisija pri Izvršnem odboru skupnosti študentov v Mariboru ustanavlja:

KLUB ZA POMOČ OSTARELIH, ONEMOGLIH IN REVNIH LJUDEH

V naši socialistični družbi je danes veliko število takšnih ljudi, predvsem starejših, onemoglih, revnih in osamljenih, ki so potrebni večje pomoči, kot jim jo družba daje, ali jim jo je sposobna dati. Ti ljudje živijo v neznosnih življenjskih razmerah - lačni, neproskrbljeni, odtujeni od družbe, ker si sami ne morejo več pomagati. To dejstvo socialistični družbi ni v čast, ker bi morala zagotavljati vsem svojim članom, ki se ne morejo sami pomagati, potrebno pomoč. V Mariboru je evidentiranih več kot 6.000 takšnih ljudi.

Študentje smo se zato odločili, da ustanovimo klub za pomoč tem ljudem, da bomo skupaj z ostalimi mladinci pripomogli k zmanjšanju socialnega razlikovanja, odpravljanju neostalelosti, revščine in da bo življenje teh ljudi lepše, kot ga imajo.

To akcijo bomo uresničili s pomočjo socialnih delavcev, ki imajo seznanjenost z ljudmi. Zavedamo pa se, da je še mnogo takih, ki niso zajeti v evidenco, zato pozivamo vse, ki o takšnih primerih kaj vedo, naj to sporočijo na:

Izvršni odbor študentske skupnosti, Maribor, Tyrševa 23, pismono, po telefonu (22-977), ali ustno vsak dan od 12-14. ure.

Delo članov tega kluba se nanaša predvsem na fizično pomoč: vsklanje drv, prinašanje šivil, pospravljanje stanovanj, urjenje pravnih aktov ipd.

Kakšna bo konkretna pomoč je odvisno od posameznega primera, koliko bodo člani pomagali in kdaj, pa od njih samih. Vsaka pomoč je dobrodošla, kajti slabše stanje, kot jo, ne more biti. Člani kluba lahko delajo po dva skupaj ali posamezno.

O prvem sestanku članov tega kluba s socialnimi delavci in psihologi in o vseh podrobnostih bodo vsi prijavitelji osebno obveščeni.

Pozivamo vse študente, srednješolce in ostale mladince, da se na posameznih šolah ali na Izvršnem odboru včlanijo v ta klub in s tem dokažejo svojo humanost in svojo srčno kulturo.

Komisija za aktualno-društvena vprašanja pri IO ŠŠ VEM

SAMOSVOJA KOMEDIJA

Leta 1944 je Winston Churchill prepovedal uprizoritev komedije irskega dramatika Seana O'Caseya s sledečo obrazložitvijo: „V tem trenutku je potrebna Angliji pomoč, ne pa kritika“. Danes prihaja O'Casey vse bolj v ospredje in sodi med najbolj izvajane avtorje, v vzhodni Evropi je celo na prvem mestu. Izjema je ostala le Velika Britanija, ki ne more tolerirati ostre politične satire v njegovih delih. Kljub temu, da je podobno kot Samuel Beckett zapustil domovino, se v svoji umetnosti nenehno bori za pravice irskega naroda. Glavna tematika njegovih dram je borba med proletariatom in kapitalisti, vedno pa je prisoten tudi boj za osvoboditev, saj je mladi O'Casey tudi sam sodeloval v vstajah, ki so bile vedno krvavo zatrite. Nekoč je izjavil, da je komunist glede delavskega gibanja, vendar priznal, da hodi tudi v cerkev in veruje v boga. Mogoče bi lahko njegov svetovni nazor primerjali z nazorom Dostojevskega, ki je ravno tako težil na eni strani h komunizmu, na drugi strani pa je videl rešitev vseh problemov le v okviru vseumogočne krščanske ljubezni. Njegova dela bi lahko primerjali z ognjevitostjo in strastjo Pirandella, s poetičnostjo Lorce in ostro socialno kritiko Maksima Gorkega.

O'Casey se pojavlja na jugoslovanskih odrih vse premalo. Na mariborskem odru smo ga videli tokrat prvič, njegovo delo Škratni prah pa je bilo sploh prvič izvedeno v Jugoslaviji. Škratni prah ni komedija v dobesednem smislu, zato tudi podnaslov Samosvoja komedija. Značilno je, da nosijo vsa njegova dela simbolistične naslove, da nikoli ne obravnava konkretnega problema s konkretnimi osebami v dogajanju. Njegovo komiko je težko razumeti, ker ni situacijska komika, ker so problemi, ki jih obravnava prej tragični in vendar igra sili človeka, da se „vseeno“ smeji. Za njea ne velja racionalizacija teatra v smislu Brechtovega odtujevanja. Dopašča vse, od jeka do presernega smeja.

Mariborsko uprizoritev Škratnega prahu so pripravili: Branko Gombač – režiser, Bruno Hartman – dramaturg in lektor, ing. arh. Niko Matul – scenografija, Vlasta Hegedušič – kostumografija, Stanko Colnarič – pevsko vodstvo, Iko Otrin – koreografija. Nastopajo: Marjan Bačko, Ivo Leskovec, Anica Sivčeva, Milena Muhičeva, Pavla Brunčkova, Janez Klasinc, Evgen Car, Volodja Peer, Jože Zupan (v alternaciji Boris Kočevar), Roman Lavrač, Rado Pavelec, Arnold Tovornik in drugi. Ogled te drame priporočamo vsem.

SCENSKI OSNUTKI

Mariborski akademski slikar Tošo Primožič je dolga leta deloval kot scenograf pri Slovenskem narodnem gledališču v Mariboru in amaterskem gledališču Slava Klavora. V tem času je ustvaril številne scene za dramska dela, opere in balete. Galerija AVLA je prišla na zanimivo zamisel, da bi v strnjeni obliki predstavila občinstvu scenske osnutke in scene. Razstavni predmeti, ki pa ravno tako sodijo na področje likovne umetnosti nismo vajeni, zato bo ta razstava zanimiva osvežitve.

Kritika mora biti pravočasna, treba se je že enkrat odpovedati navadi, da se pozno kritizira.

BRIGITA POŽEGAR BO RAZSTAVLJALA V PROSTORIH LJUBLJANSKE BANKE

Že nekaj časa se skuša mariborska podružnica Ljubljanske banke vključevati v razstavno dejavnost, saj je v svojih poslovnih prostorih organizirala že nekaj razstav. Zamisel je prav gotovo zanimiva. Tako je mladim ustvarjalcem dana možnost na zelo vidnem in mnogo obiskanem mestu predstaviti svoja dela.

Brigita Požegar, dijakinja I. gimnazije v Mariboru, se je že v pretekli sezoni uspešno predstavila mariborskemu občinstvu v mladinskem razstavišču AVLA. Takrat je prejela za svoja dela s svinčnikom in kredom mnogo pohval od strokovnjakov. V tem letu si je izbrala novo tehniko. V prostorih Ljubljanske banke nam bo predstavila pasteje, ki so nastali v zadnjem obdobju ustvarjanja. Vsebinsko gre predvsem za svetopisemske motive in transformacijo krščanske religije v današnji svet, kot je opazna v nekaterih pojavih zahodnega sveta.

LA TRAVIATA

V IZVEDBI MARIBORSKE OPERE

V petek, 30. marca, je bila premiera Verdijeve opere Traviata. Mariborski operni ansambel je presenetil številno premiersko publiko z izredno kakovostno predstavo. Prvič po dolgem času smo lahko slišali ubrano igro opernega orkestra in videli dobro nastudirano predstavo tako z režijske kot izvajalske plati. Režiser Franjo Potočnik je ostal zvest skladatelju in libretistu Francu Maria Piave. S tem je dosegel mogoče nekoliko preveč romantično vzdušje, kar se ni povsem ujemale z dramatičnim nastopom Sergia Brunella v vlogi Germonta. Friderik Dolaki je v Večer u sicer zapisal, da dramatični nastop očeta ne sodi v lirični koncept opere. Usoda oseb je že vnaprej določena in tako je Germont nekakšen Don Kihot, ki želi ustvarjati dramatično ozračje, vendar v nerealnem svetu, ki ne odgovarja dejanskemu položaju. Z dramatičnim prizvokom interpretirajo to vlogo tudi največji solisti.

Traviata je izredno popularna opera, vendar ji ne gre očitati umetniške nedovršenosti. Kljub svoji navidezni preprostosti je izredno težko izvedljiva. Od solistov velja omeniti Milevo Pertot v vlogi Violete. Bila je pravo doživetje. Za razmere, v katerih ustvarja, je bila vloga izredno dobro nastudirana in pevsko (tehnično) izdelana. Velik umetniški dosežek je bila predvsem sklepna slika drugega dejanja.

Mariborski operni ansambel bo moral še nadalje pripravljati kvalitetne predstave, da bo opravičil svoj obstoj v naši kulturni regiji. Tudi to predstavo vam priporočamo, kajti skrajni čas bi že bil, da bi študentje (torej inteligenca) nekoliko bolj obvladali kulturno področje.

POLJSKI PLAKATI V SALONU ROTOVŽ

V salonu Rotovž v Mariboru so otvorili razstavo poljskega plakata. Sicer bi se lahko ponovno vprašali, če nimajo na razplogo drugega materiala. Rotovž bi naj služil kot likovno razstavišče v pravem smislu besede. Sicer je tov. Reichenberg v uvodnem nagovoru poudaril, da je oblikovalec plakatov na Poljskem ravno tako cenjen kot npr. slikar. Plakati se precej razlikujejo od tistih, ki jih srečujemo pri nas, saj vzhodne države ne polagajo veliko važnosti na reklamo, zato so ti plakati izključno s kulturnega in družbenega področja. Plakat je na Poljskem zelo popularen, saj jih izdelajo letno okoli tisoč.

GOSTOVANJE SNG MARIBOR V PORABJU NA MADŽARSKEM

Prvič v zgodovini Slovenskega gledališča, bo neka naša gledališka hiša gostovala na Madžarskem. V Monostru, Spodnjem Seniku in Zgornjem Seniku bo imela drama pet predstav komedije Ta vdseli dan ali Matiček se ženi in Golieva Jurčka. V Szombathelyju je bilo srečanje mariborskih kulturnih delavcev z tamkajšnjimi. V kratkem programu so avtorji brali madžarske in slovenske tekste (Slavko Jug, France Forstnerič, Drago Jančar in Tone Partlič). Naši gledališčniki so položili tudi venec na grob partizana Mirka, ki je padel leta 1945.

Glavni namen gostovanja v Madžarski je bil vzpostaviti stik s tamkajšno slovensko manjšino in poglobiti kulturno sodelovanje obeh držav. V ta namen so predstavniki SNG Maribor podarili osnovnim šolam (tam kjer je slovenska manjšina) dva tisoč slovenskih knjig v vrednosti treh milijonov. 1900 knjig je prispevala Mohorjeva družba iz Celja, ostale pa Založba Obzorja, Mladinska knjiga, Klub OZN osnovne šole Bratov Polančičev in člani drame SNG.

QVATOR MARGAND

Kvartet je leta 1957 ustanovila Michele Margand na Conservatoire National Supérieur de Musique v Parizu. V prvem letu obstoja je prejel nagrado Grand Prix for Chamber music. Na prvi turneji okoli sveta je kvartet obiskal New Delhi, Singapur, Atene, Milano, Brusel, Spanjo, Montreal, New York, Karachi in Bagdat. Tokrat so članice kvarteta prvič obiskale Jugoslavijo. Koncert so imele v Splitu, Osijeku, Zagrebu in sedaj v Mariboru. Čaka pa jih še znanje na RTV Beograd. Pred gostovanjem v Jugoslaviji so obiskale Poljsko, Madžarsko in Grčijo.

Imajo izreden obsežen repertoar od M.-A. Charpentiera, Rameaua, preko del klasike, romantike in impresionizma do modernih avtorjev kot so Farid Allahwerdi in P. Hasquenoph. V Mariboru so izredno uspešno in impresivno izvedle Straussov godalni kvartet.

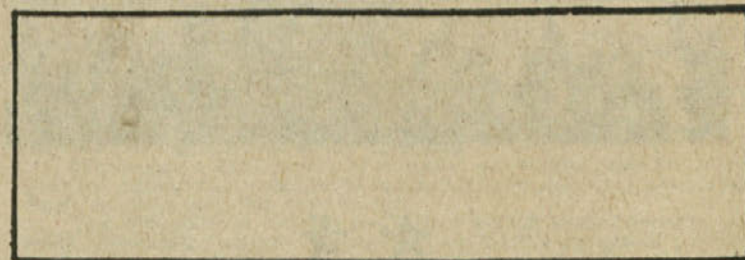
adrian grizold

NAŠA BESEDA 73

Od 15. – 22. marca je v Mariboru potekala občinska revija pionirskih in mladinskih gledaliških skupin Naša beseda 73. Ta prireditve je postala že tradicionalna po vsej Sloveniji. Najboljše skupine z občinskih srečanj se uvrstijo na področje (letos bo v Murški Soboti), najboljše skupine področnega srečanja pa sodelujejo na republiškem, ki bo letos v Velenju. Vzpredno s srečanjem mladinskih skupin, pa tekmujejo tudi odrasle amaterske dramske skupine. Zvezno srečanje Naša beseda je bilo do predlanskim na Hvaru, sedaj pa je v Makedoniji.

Letošnje občinsko srečanje je bilo rekordno, tako v številu sodelujočih kot po kvaliteti predstav. Kot posebnost velja omeniti razvoj eksperimentalne gledališke dejavnosti na mariborskih srednjih šolah. Na področje srečanje v Murški Soboti so se uvrstile naslednje skupine: Mladinska skupina AG Slava Klavora – Čehov: Snubač, MKUD tehnične kemične šole Ruše z Goldonijevim delom SLUGA DVEH GOSPODOV; Pionirska dramska skupina o. š. Sladki vrh z delom Leopolda Suhadolčana CUDEŽNA SRAJCA DOPETAJCA; Gledališki krožek o. š. Ivan Cankar z delom M. Košute ŠTIRJE FANTJE MUZIKANTJE; Dramski krožek o. š. Rado Robič Limbuš MALI PRINC; MKUD I. gimnazija, Igralska skupina Barigal: Prevert – Holan: BOŽANSKA MELODRAMA ALI UMETNOST SE JE PRICELA S PADCEM ANGELOV in Eksperimentalno gledališče Mirjana z London – Kermaunerjevim PRIZNANJEM.

PANORAMA ★ AA

Mao pred rojstvom

★★★★12

Ni moj namen, da bi dajal zaključke ali kritiziral. Izrazil bi samo nekaj misli, ki so normalnemu človeku vsiljujejo, ko bere poezijo modernega obdobja.

Ne smemo pozabiti, da je tudi poezija del umetnosti, ki ima svojo bit, svoje naloge. S tem pa še ni rečeno, da je uokvirjena v šablone družbe, v kateri nastaja. Res pa je, da se tej družbi mora prilagajati.

Pesnik? Je res vsak, ki ni s čimerkoli zadovoljen ali razočaran, in to napiše v „obliki“ pesmi, pesnik? Dejstva nam kažejo pravilo: bodi izviren v obliki in že boš pesnik. Nehote se potem vprašaš: Kaj pa vsebina? Da, tudi to je prepuščeno pesniku. Ali bo to ljubezenska poezija ali družbena kritika, je stvar posameznika oziroma njegovih čustev.

Poeziji očitajo, da je ladja, ki je zaplula v varno zavetje. Vendar se s tem ne strinjam. Kajti po svetu in v življenju se godi toliko krivic, da poezija, ki je nosilec naprednega mišljenja, ne more stati ob strani, mirno, z zaprtimi očmi. Pojavlja se samo vprašanje, kako bo to pesnik izrazil. Ali tako, da ga bo razumel vsak, ali pa tako, da ga bo razumel samo ozek krog ljudi. Tu se ne bi opredelil. Mislim pa, da normalen človek potrebuje poezijo, vendar tako, ki jo bo lahko vsaj poskusil razumeti oziroma ki ga bo prisilila, da bo prebrani stvari premišljeval.

BORIS ČERPES

možnosti; postopno ukinja odvisnost kulture od države in od državne administracije. Državna administracija je v kulturi igrala pomembno vlogo s financiranjem kulturnih medijev in s tem dajala vtis, da sodi kultura med neproduktivne sfere in da je eksistenčno odvisna od darežljivosti države. Po ukinitvi starih modelov kulture je le-ta našla pristop svoji osvoboditvi, svojo notranjo avtonomijo in svobodo kulturne ustvarjalnosti, ki ni več odvisna od državne blagajne. Gre za ukinjanje mitov kulture in tako postaja kultura sestavni del resnične zgodovine, ki bo globoko posegla v številne tradicionalistične predstave in prispevala k nastanku ustrežnejše zavesti.

Samoupravno konstituiranje kulture pomeni masovnost kulture, torej vstop množic v kulturo v pomenu vstopa samoupravljalca v politiko kulture. (S tem nočem negirati tez, ki so bile podane v članku Kaj je kulturna raven, Katedra, št. 7, letnik XIII, kjer avtor pravi, da je postavljanje dileme množična kultura – „prava kultura“ lažna). Nekdanjo vlogo države prevzamejo kulturni ustvarjalci in množice, ki jim je kultura namenjena, skupno, vendar ne v pomenu potrošnikov, ampak v pomenu samoupravljalcev, ki doživljajo kulturo kot svojo življenjsko potrebo.

Pravni okvir kulturne samouprave so kulturne skupnosti, ki pa niso končna faza samoupravnega konstituiranja, ampak sele izhodišče za iskanje in realizacijo drugih možnosti. Kulturne skupnosti prevzemajo funkcije, ki so bile prej v okviru države. Boj za samoupravne odnose bo torej odvisen od uspešnega ali neuspešnega funkcioniranja kulturnih skupnosti. Ena temeljnih nalog kulturnih skupnosti bi bila v tem trenutku usposabljanje za opravljanje nove funkcije, čeprav obstaja nevarnost, da se samoupravnost v okviru skupnosti izrodi, če bi se politika delovanja omejila zgolj na razdeljevanje materialnih sredstev, zanemarjali pa bi vlogo pobudnika in nosilca socialistične kulturne politike. Kulturne skupnosti morajo odkrivati in razvijati nove oblike medsebojnega vplivanja in odpirati pretok ustvarjalne energije, saj številni primeri dokazujejo, da so velike in dragocene količine neizkoriščene kulturne energije zlasti med mlado generacijo, ki ne najde prave smeri za svoje delovanje. Prodor teh novih kulturnih potencialov bi spremenil sedanjo strukturo naše kulture, zlasti še, ker gre za mlado generacijo z visoko razvito samoupravno zavestjo.

Vsekakor pa bi bilo iluzorno pričakovati, da bi prišlo do zmage samoupravnih odnosov v kulturi že danes ali jutri, saj je do te še zelo daleč, čeprav je samoupravljanje prevladujoč odnos v naši družbi in ima daljnosežen vpliv na kulturo. Kot sestavni del družbene strukture kultura ne bo mogla ostati zunaj samoupravnih odnosov, saj ji samoupravnost zagotavlja že njena odprtost, ki bo osnovala nov model kulture, ustrežajoč možnosti in potrebam samoupravne socialistične družbe.

Če bi hoteli v ta kontekst vključiti še kulturo v vrstah študentske populacije, lahko ugotovimo, da kljub temu, da govorimo o študentski kulturi, živi del tako imenovane študentske kulture v ustaljenih obrazcih kulturne aktivnosti, ki veljajo za celotno družbo. Zadnja leta se pojavlja fenomen neke posebne študentske kulture, ki še ni ustaljena pojavnost oblika, ampak je še povsem neopredeljeno gibanje med študenti. To gibanje je najverjetneje izraz potrebe po samooblikovanju celovitejše in kritične osebnosti. Ne gre več za avantgardistično kulturo s poudarkom na raznorodnih inovacijah, na tem širokem področju, pač pa za kulturo, ki naj bi bila spontan izraz življenja samoupravno delujočega študenta.

EDVARD PUKŠIČ

Ker služimo narodu, se ne bojimo, da nas kritizirajo ali kažejo napake. Nanje nam lahko kaže vsakdo kdorkoli. Če ima človek prav, bomo napake popravili. Če je njegov predlog v interesu naroda, se ga bomo držali.

Samoupravno ★ konstituiranje kulture

Proletariat, ki je zelo senzibilen na duhovnem in na umetniškem področju, ni bil na vsej svoji poti afirmacije deležen estetske vzgoje, katere primarna naloga je usposobiti človeka, da bo uvidel, ustrezno doživljal, razumel in reproduciral umetniške kvalitete v naravi. V skladu z načeli dialektike je malo verjetno, da bi se njegova pot začela enostavno tam, kjer se je ustavila buržoazna inteligenca pred katastrofo. Proletariat ni mogel začeti z snovanjem možnosti in poti nove kulture, preden je absorbiral in asimiliriral elemente predhodnih kultur in tako ustvaril temelje izhajanja in vzhajanja nove kulturne smeri, ki naj bi potekala med razvojem proletariata samega. Iz teh osnov je sledil vzpon kulture do pojavnih oblik, ki karakterizirajo današnje družbeno kulturnoumetniško stanje. Te oblike kulture vsebujejo estetske in etično-moralne principe in kot takšne določajo kulturo v sodobni socialistični družbi.

Če bi hoteli opredeliti položaj kulture v sodobni slovenski družbi, bi ga lahko definirali kot vključevanje v samoupravne strukture. Če smo do sedaj lahko govorili o dveh modelih kulture v slovenski zgodovini, in sicer o nacionalno paternalističnem in o državno socialističnem (terminologija je povzeta po razpravi Borisa Majerja: Samoupravne možnosti kulture), lahko sedaj pridemo do ugotovitve, da je ta nov odnos, to vključevanje v samoupravne strukture, slovo od starih dveh modelov in s tem njuna negacija. Samoupravni položaj kulture odpira slovenski kulturi nove

Kultura!?

Nenehno razpravljamo in razglabljamo o kulturi, nenehno je predmet kritik, polemik, analiz in raznih drugih znanstvenih in neznanstvenih metod obravnavanja družbenega pojava v smislu sociologije. In kljub tem številnim razpravam, ugotovitvam in teorijam, si še danes nismo na jasnem, kaj kultura sploh je. Če nimamo definicije, ali pa je ta le lažna in le zapisana na papirju, kako moremo potem govoriti o vlogi kulture, gledane s stališča marksizma in socialistične družbe? Kultura delavcem! Mnogokrat slišimo ali vidimo to parolo. Postala je popularna. Toda, ali jo je mogoče v praksi uresničiti? Obstajajo številni dokazi, da se to da. Države tako imenovanega vzhodnega bloka (še posebej velja omeniti Vzhodno Nemčijo) so v izdatni meri poskrbele za dvig kulturnega nivoja prebivalstva – delavcev. Skorajda osupljivi so podatki, ki mi jih je dal režiser gledališča Maksim Gorki iz Vz. Berlina. Če vzamemo napr. gledališče, imajo v ZRN številne delavske abonmaje. Predstave, ki so na visokem umetniškem nivoju, so skorajda brezplačne. Toda to ni bistveni vzrok, da delavci obiskujejo gledališče. Zanimivo je, da imajo gledališča na programu težak repertoar, da delavec glede Brechta, da gleda Becketta, O'Caseya itd. Gledališča so v nenehnem kontaktu z delavci, posebni strokovnjaki razlagajo igre in izobražujejo. Kakšna je situacija pri nas? Tudi pri nas bi bilo to mogoče.

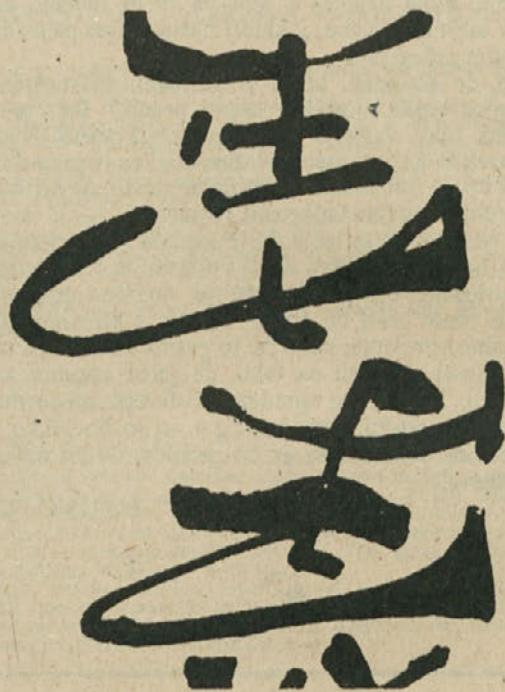
Morda smo se stabilizacije lotili ponekod na napačnem mestu. To, kar velja za gospodarstvo, ne more veljati za kulturo. Potrebno bo še in še finančnih sredstev, da bomo lahko pričeli s sistematičnim dviganjem kulturne ravni. Zavedati se moramo, da je kultura tista osnova, iz katere izhaja vse drugo. Kaj pomaga visok standard, če je kultura na psu? Veljalo bi torej nekoliko manj teoretizirati in se podajati v sfere neke čudne metafizike. Ostanimo rajši na tleh in pogledjmo, kaj se godi okoli nas. V mariborskem gledališču nimamo niti delavskih niti študentskega abonmaja. Zakaj je tako. Na prvem mestu so prav gotovo skromno odmerjena finančna sredstva, ki hromijo delo gledališča. Kaj bi dajali gledališču več denarja, če pa je povečini prazno? Takšna politika je zelo ekonomična. Eksperimentalno gledališče GLEJ v Ljubljani je poskušalo že večkrat navezati stike z delavci. Vendar so se poskusi vedno znova izjalovili, ker je dopis priromal kvečjemu do kakšnega tajnika, od tam pa je romal v koš. Delavski svet je samoupravni organ, ki bi naj odločal tudi o kulturnih vprašanjih. Mogoče bi se pokazala celo nevarnost, da bi delavci GLASOVALI ZA KULTURO, to bi verjetno pomenilo nekoliko manj dobička podjetju. Po drugi strani v tovarniških delavskih svetih ni kompetentnega človeka za to področje. Tako se vrtimo v začaranem krogu, iz katerega ne bo izhoda, dokler ne bomo dosegli nekaterih osnovnih sprememb. Zastoj je reševati na vrhu. Potrebno je začeti na začetku, to je v otroških vrtcih. Končno bi morali dobiti reformirano šolstvo, ki bi slonelo

ponovna renesansa mišljenja. Marx nam je razodel sociološki razvoj. Če dodamo še moderno psihologijo, je slika o stanju človeštva kompletna.

Ta članek ni strokovno obravnavanje enega problema, temveč kompleksno zastavljeno vprašanje, o katerem je vredno razmišljati. Naj si bodo reakcije kakršnekoli. Moj namen je bil sprožiti problem pasivnosti in mrtvila, v katerem se nahajamo. Tudi študentske vrste bi morale prispevati k ustvarjanju naravnega kulturnega prostora, ki bo očiščen kvazi-kulturnih pojavov.

(nadaljevanje sledi)

adrian grizold

★ ★
Ni težko, da človek napravi nekaj dobrega. Težko pa je celo življenje delati dobro, vedno nastopati v interesu širokih množic, v interesu revolucije in voditi naporno borbo celo desetletje kot v enem dnevu. Vidite, to je najtežje.

MAO-TSE-TUNG, ZBRANA DELA

na dialektičnih razvojnih potezah, ki bi bilo prilagojeno času in zahtevam sodobne civilizacije. Nesmiselno je hraniti ljudi s podatki in jim vsiljevati znanje v klasičnem smislu pouka. Človek današnjega sveta potrebuje drugačnih osnov. Vsak predmet je že tako obdelan v podrobnosti, da o nekem splošnem, vsaj površinskem znanju, ni mogoče govoriti. Preostane nam edino stroga specializacija. Rezultati specializacije pa so, da se strokovnjak na enem področju ne bo niti malo zanimal za to, kaj se bo zgodilo na drugem področju, ker ne bo imel časa. Živimo torej v svetu, kjer obstaja nevarnost popolne odtujitve od človeške pra-bitosti, od duha, ki ga vsebuje materija. Znanost se sicer skokovito razvija, po eni strani se civilizacija torej razvija, po drugi strani pa tone vedno bolj v mračno globino avtomatov, nekkih živih stvarov, katerih cilj je vsesplošna avtomatizacija, tako da človek konec koncev sploh ne bo več potreben. Dosegli bomo čisto strukturo, zgradbo atoma in postali čista materija.

Umetnik je ustvarjalec lepega. Moralne ali nemoralne umetnosti ni, umetnost je le dobra ali slaba. UMETNOST JE VEDNO POVRŠINA IN SIMBOL hkrati. Umetnost je popolnoma nekoristna.

Da se vrnemo k izobraževalnemu sistemu. Vse, kar nam bi morala „šola“ nuditi, naj bi bilo to, da bomo znali živeti, se pravi, da nam mora izoblikovati notranjost, jo narediti odporno proti obsedenosti ne-bitosti. Osnova kulturnega prepoveda je široko formirana baza, nekakšen naraven čut za humanost, lepoto in harmonijo. Idealna bi bila sinteza grškega duha in dialektičnega marksizma. Kakor sem poudaril, že v kulturnih vrednotah kulture ni. To je le umetna tvorba, ki plaši delavca, ker misli, da je to nekaj visokega, nedosegljivega. Kultura ni nič drugega kot naravna inteligenčna razvitost nekega naroda, neke skupine. Ta razvitost pa je seveda pogojena od številnih faktorjev, predvsem okolja (ekološki faktorji) in družbene ureditve. Še uvideti je socialistična. Od kot potem zastopavanje kulture? Potrebno se je precizneje izražati. Velika večina naše aktivne in pasivne kulture je posledica snobizma. Umetnosti ni, v kolikor je, životari v bednih razmerah ob parolah vsesplošnega napredka. Marksistična teorija zahteva avantgardnost in nenehno revolucijo v prid delavskega razreda. Torej bo potrebno pričeti znova, odstraniti vse umetno in vse tisto, kar se skriva pod krinko kulture – umetnosti. Ravno zato, ker si nismo na jasnem o položaju kulture v naši družbi, o vlogi umetnosti (kaj je v današnjem svetu umetnost?), je dana čudovita možnost, da okoriščamo z vrednotami, ki sicer niso vedno materialnega značaja. Kultura ne sme biti stavba, ki bo ločena od naroda, živela samosvoje življenje in se povzdigovala nad družbo. Ponovno moramo težiti k humanizmu, k prepovedu obče človeške miselnosti. V srednjem veku je človek, bit – jaz, izginjal pod vplivom avtoritete – Boga. Njegove lastne vrednosti ni bilo, ker je bila nesmiselna. Renesansa je ponovno odkrila človeka in ga postavila na mesto, ki mu pripada. Sedaj se je pojavil nov bog. Mesto boga je zavzela tehnizacija in avtomatizacija, človek spet izgublja svoj smisel in se distancira od „vrednot“ kot so etika, estetika, morala itd. Posledice so lahko strahotne. Rešitev je

EKSKLUZIVNI INTERVJU ZA KATEDRO

Traditional jazz studio

Ko je v Mariboru gostovala slavna češkoslovaška jazz-dixieland skupina „Traditional jazz studio“, sem zaprosil po koncertu vodjo ansambla Pavla Smetačka za intervju. Nič lažjega kot to. Visok, plavalas in elegantno oblečen Pavel se je ozrl po tovariših v sobi, kot da bi jim hotel reči: „No, saj veste, kaj vam je storiti,“ me prijel pod roko in potegnil v drugo sobo, kjer naju nihče ni mogel slišati. Potem me je v češčini, ki je močno podobna slovensčini, vprašal, o čem se želim z njim pogovarjati. Ko sem mu pod nos porinil mikrofon, je videl, da je stvar popolnoma resna in še predno je kaj rekel, sem mu že postavil klasično vprašanje. Prosim sem ga, naj predstavi člane svojega ansambla.

To so: Josef Rejman – tenor saksofon (25), Luboš Zajiček – kornet (36), Jiri Pechar – trombeta (31), Jaroslav Fuksa – trombon (35), Antonin Bily – klavir (34), Ivo Pluhaček – banjo (27), Jiri Rafaj – bas (27), Ladislav Klíma – bobni (26) in Pavel Smetaček – trombeta (33).

Nato je nadaljeval: „Vsi smo študirali na glasbenem konservatoriju v Pragi in ko smo bili študentje smo spoznali, da nas veže nekaj skupnega, želja, da bi igrali in ohranjali takšen jazz, ki je prevladoval v Ameriki v dvajsetih in tridesetih letih, ki združuje v sebi neskončno moč veselja, dinamike in zaljubljenosti v življenje.“

Na njegovem obrazu sem opazil občutno spremembo, ko je začel govoriti o glasbenem stilu, ki ga igra njegov ansambel, zato sem ga prosil, naj podrobneje razloži to vrsto glasbe, kako je nastala in kje.

„Najimpozantnejše kar nudi prvi vpogled v jazz glasbo je njen stilski razvoj. Jazz se je razvijal dosledno, logično in z gotovostjo, ki je vedno značilna za razvoj prave umetnosti. Jazz je nastal v New Orleansu na začetku našega stoletja. To je bil t. i. „ragtime“, klavirni stil, karakteriziran z močno poudarjenim ritmom, ki so ga igrali od Teksasa in Harlema do New Orleansa in Chicaga. V New Orleansu so se v prvem desetletju tega stoletja zbirali ljudje vseh ras in narodnosti. Peli so angleške pesmi, plesali italijanske pleske, igrali francosko narodno glasbo in kdor se je sprehal po slikovitih ulicah New Orleansa je užival v posebni vrsti glasbe. Zvoiki so prihajali od povsod in dajali mestu vzdušje, ki je odločilno vplivalo na nadaljnji razvoj glasbe. Stari „ragtime“ stil in ti novi stili, ki so prinašali evropsko značilnost, so se združili v novi stil, ki ga imenujemo New Orleans stil. Karakterizirajo ga tri melodijske linije, ki jih vodijo kornet ali trombeta, trombon in klarinet, spremljajo pa jih še bas, bobni, bendjo in tudi klavir. V tem novo nastalem stilu se prvič pojavi t. i. „hot“ igranje. Glasbeniki ustvarjajo tone enako kot

besede: približujejo se tonom vse bolj in bolj, ko v momentu srečanja določeni akord izzvini točno, nakar se zopet oddaljujejo, da bi se kmalu zatem z akordom zopet srečali."

Ko je Pavel prekinil s svojim vnetim pripovedovanjem, da bi popil požirek Coca-Cole, se mi je zadelo, da bo najin intervju presneto dolg, če bova prešla skozi vso zgodovino jazza, ki bi jo ljubitelji glasbe seveda vneto prebirali, zato sem ga vprašal, kateremu stilu pripada njihov stil igranja, ki smo ga poslušali v dvorani sicer označili za stari dobri dixieland. Pavel se je hudo mudi in nadaljeval.

"New Orleans stil so izvajali črnci. Tudi belcem je bil zelo všeč in so ga poskušali oponašati, kar pa jim ni uspelo. Toda iz teh poskusov je nastalo nekaj drugega, stil, ki je preplaval svet in navdušil množice, razveselil starejše in opogumil mlade, stil, ki ga imenujemo dixieland-jazz. Takega igramo tudi mi."

Pavel bi verjetno nadaljeval z istim tempom, če naju ne bi zmotili ostali člani orkestra, ki so obteženi z instrumenti odhajali v mali kombi, ki jih je čakal na dvorišču. Na njegovem licu je bilo tedaj opaziti znake utrujenosti, toda kmalu me je pogledal, kot bi me hotel vprašati, kje sva ostala. Spomnil sem ga, da je bil leta 1913 ustanovljen prvi dixieland ansambel, sestavljen iz samih belcev, ki se je imenoval "Original Dixieland Jazz Band". Pritrdil mi je in takoj nadaljeval, da je ta orkester 3. februarja 1917 posnel prve gramofonske plošče v zgodovini jazza. Potem je nadaljeval.

"Novost dvajsetih let je bil v prvi vrsti blues, ki ga danes imenujemo že klasični blues. To so pesmi, ki so jih peli vsak večer na obalah Mississippija ali v predmestnih ulicah New Orleansa."

Ali Bessie Smith, ki so jo imenovali tudi "carica bluesa" upravičeno tako imenujemo in zakaj?

"Skoraj ni razlike med pojmom blues in Bessie Smith. Kajti umetnost bluesa je privedla do vrhunca in za severnoameriške črnce ima Bessie že religiozen značaj. Ona je prenesla v umetnost to, kar je bilo v vsakdanjem življenju črncev bolečina in breme: diskriminacija, rasizem in suženjstvo. In vse, kar pripada življenju, vse to nosi v sebi blues."

In kateri stil je nastal za tem?

"Značilen za obdobje dvajsetih let je Chicago stil belcev, katerega pomen je po letu 1925 neprestano rastel. Igrali so ga študentje, ki so hoteli oponašati New Orleans stil, pa so tako ustvarili, ker jim imitacija ni uspela, Chicago-stil, podoben dixielandu."

V Harlemu in v Kansas Cityju pa je nastal okoli leta 1928 nov način igranja - swing."

Trobentač Wingie Manone je preprosto pojasnil, kaj je to swing: "To je občutek naraščanja tempa, čeprav ga izvajajo nepogresljivo enakomerno." Bobnar Chick Webb pa je dejal: "Swing je kot ljubezen do dekleta, zaradi katere se stepeš, da bi jo lahko ponovno videl."

Kaj pa Benny Goodman, ki velja v svetu glasbe za kralja swinga?

"Benny je brez dvoma od vseh najbolj populariziral swing in ko je bil 1938 na vrhuncu slave, se je povsod govorilo samo o njem. Toda napačno bi bilo, zelo napačno, če ne bi omenili pri tej zvrsti tudi Jimmija Lunceforda, Counta Bessieja in Lionela Hamptona. Prav tako kot Benny so bili nenadkriljivi v izvajanju ritma in v instrumentaciji."

Čeprav je med Pavlovim pripovedovanjem stopil v sobo menager njegovega orkestra, da bi ga opozoril na pozno uro, se Pavel ni pustil motiti. Zdelo se mi je, da uživa v pripovedovanju in ob misli na glasbo, ki ji je posvetil svoje življenje. Zopet je srknil požirek Coca-Cole in dejal, da je pravzaprav tale boljša kot tista na zahodu. Ker ga je bilo tako čudovito poslušati in z njim obračati kolo zgodovine, sem ga zopet spomnil na najin pogovor, v katerem sva sicer zelo malo govorila o njegovem ansamblu, toda vedno bolj sem imel občutek, da mi predstavlja svoj ansambel s stili, ki jih ta ansambel prezentira.

Ostala sva pri letu 1940.

"Tedaj je prevladoval swing in govorilo se je, da je jazz glasba mrtva. Tako je tudi izgledalo. Nastajali so vedno bolj komplicirani aranžmaji in namesto velikih orkestrrov so vedno bolj nastopali manjši. Tako je nastal nov stil, ki je dosegel vrhunec leta 1945. Pri diskusijah o novem stilu je bilo potrebno večkrat melodijo tudi zapeti, če to ni bilo mogoče, so enostavno peli po zlogih be-bop, be-bop, tako kot pri nas la, la, la in novinarji so enostavno imenovali ta stil "be-bop" oz. samo "bop". Kralji "be-bopa" so bili Charli Parker in Dizzy Gillespie, ki so ga razvili do popolnosti."

Ko so nekateri poskušali izvajati be-bop z velikim orkestrom je zopet nastalo nekaj novega, progresivni jazz, ki je popolnoma drugačen od "be-bopa".

Ali se ni ta množica novih stilov oddaljevala od širokih slojev ljudi?

"Da. Ljudje so želeli enostavno glasbo, ki si jo lahko zapomnijo in jo pojejo. Zaradi tega je tudi prišlo do renesanse dixielanda."

Vaš orkester pripada torej tem povratnikom, ki si jih občinstvo želi?

"Ne, nikakor! Povratek dixielanda je bil le komercialni posel, ki je tako hitro, kakor je prišel, tudi izginil. To je bilo davno. Amerikanci so tedaj imenovali ta dixieland "happy music", toda na koncu ni ostalo nič več kot samo sentimentalno spominjanje na glasbo, ki se je izčrpanemu človeku po II. svetovni vojni zdela srečna. Kasneje so nastajali še novi stili, kot cool jazz in druge oblike, toda za vse je značilna prisotnost abstrakcije v izvajanju, kar pa široke ljudske množice ne sprejemajo s takšno toplino kot pred tem sätrejši jazz."

Ker sva prešla skozi zgodovino jazza, me zanima, kako ocenjujete vaš stil?

Pavel se je malo zamislil, kot bi mi hotel reči, da pripada njegov dixieland orkester takšni publiki, kot ga je poslušala v dvorani doma JLA, takšnih tristo mladih in starejših src, ki so ploskali po taktu, spremljali z nogami ritem in tolkli z rokami po sedežih, ki so uživali ob "srečni glasbi", inspirirali glasbenike na odru in skratka živeli skupaj z njimi v prijetnem občutju.

"Igramo takšen dixieland, kot so ga igrali pred desetletji v New Orleansu, takšnega, kot ga ljudje najbolj ljubijo. Igramo skladbe Handyja, Ellingtona, Gershwinja, Armstronga, King Oliverja in drugih kraljev jazza, ker je tako tudi nam všeč."

Ko sem ga vprašal, kje vse so že nastopali in kje še nameravajo, mi je kar stresal imena mest in dežel, kjer sò že bili in kamor še nameravajo (po vsej Evropi in tudi že v Ameriki, pri nas pa da jim je še posebno všeč). O Češkoslovaški in Sovjetski zvezi ni hotel ničesar povedati. Ob tem se je le nelagodno premaknil in spomnil, da je ura že precej pozno in da ga kolegi čakajo. Čuden fant je ta Pavel! Zdelo se mi je, da mi je hotel povedati, da ni lepšega na svetu, kot je glasba. Ko je zagrabil svojo zlato trobento, sem vedel, da je intervjuja konec. Toda še predno sem se mu zahvalil, mi je dejal, da iz srca pozdravlja bralce Katedre, posebno pa ljubitelje dixielanda v Mariboru in Ljubljani, h katerim se bo, kot je na koncu pristavil, še zelo rad in kmalu vrnil.

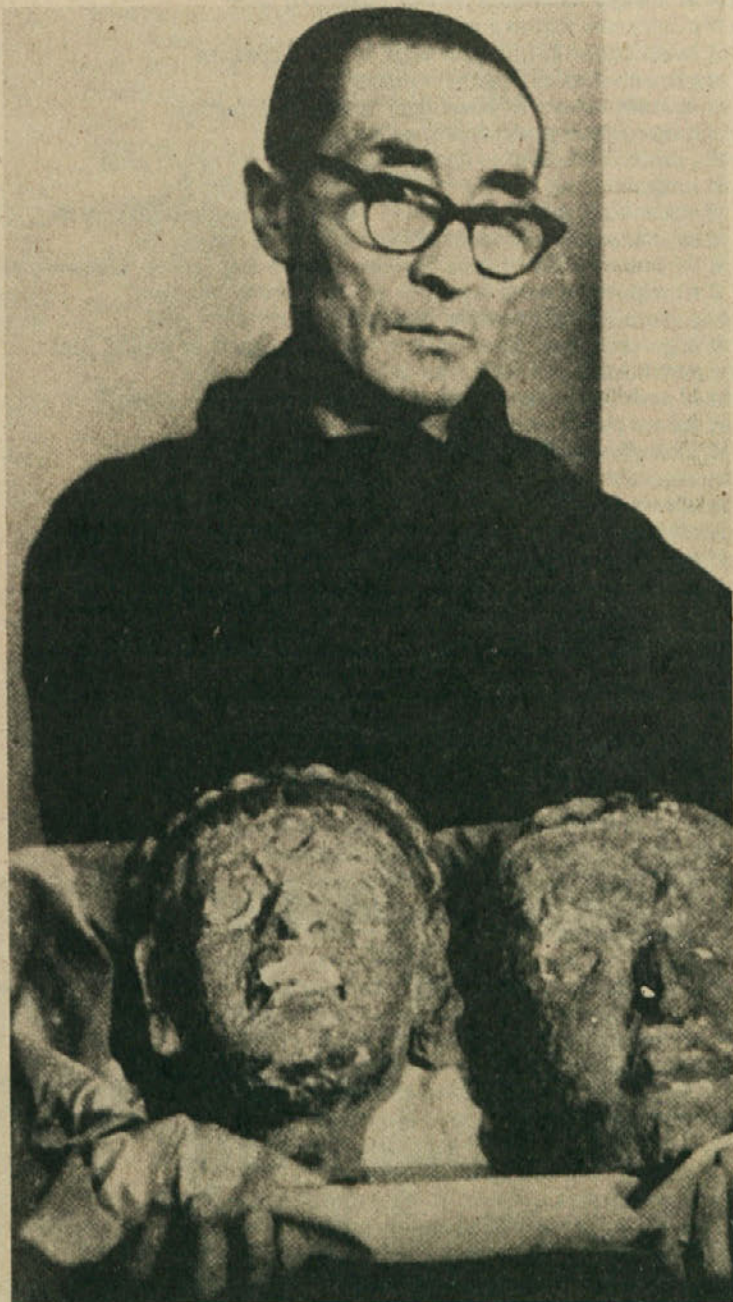
MILAN LAMPE

Norost, tvoje privrčence je treba ozdraviti! ★

Kdor le kategorično izjavi, da je njegova prva naloga rešiti vprašanje, kaj je enakost in kaj je neenakost, s tem se zdaleč ni opravił svoje prve naloge. Trditev, da je horda poznala absolutno enakost ljudi, je precej predrzna, poleg tega pa skrajno nepremišljena. Ekonomski napredek v skrajni konsekvenci anticipira tudi propad razredov in tega nikakor ne gre pozabljati. Želja po znanstvenem pristopu k reševanju zadanega si problema se ni dovolj, kakor tudi želja po vodi še ne odžeja.

Dvomim, da sodobni produkcijski odnosi v svetu že dopuščajo lagodno življenje v okrilju tehnike, ki je večini človeštva odtujena. Razpon nacionalnega dohodka p. c. med najbolj in najmanj razvitim gospodarstvom dosega 2000 in več odstotkov. Jasno je, da ljudje hlepijo po denarju, s katerim je približno povrnjena vrednost njihovega dela. Prav je, da si s tem denarjem kupijo zobne ščetke, čevlje, da si kupijo hrano za prehranitev in ohranitev vrste. Ti ljudje zelo dobro vedo, kaj naj počno z lopatami, ki jih bodo na koncu spremenile po bitki za glorio kapitala. Takšna slika je krvavo resnična. Svetobolje nekaterih romantikov poraja zatiskanje oči in njihovo večno tarnanje. Za moč je potrebna svoboda, ki jo je treba razumeti po Heglu: "Svoboda je spoznanje nujnosti." Ko nujnost spoznamo, sele tedaj lahko nanjo reagiramo s tem, da se ji deloma prilagajamo, deloma jo skušamo spreminjati ali pa vsaj usmerjati v tisto smer, ki nam bo pripomogla doseči optimalne rezultate. Kultura je vse pozitivno, predvsem branje (jedilnikov?), obiskovanje koncertov (žabjih mlak?), aktivno sodelovanje pri ustvarjanju iz izpeljevanju idej (tudi fašističnih?). To se lahko uresniči, vendar, za čigavo (in tedaj kakšno) kulturo gre?

Ivan Oman

perisko p

VI, KI VSTOPATE... (Dante: Inferno)

Vi
vi s predsodki in z ustnicami iz morske pene
vi ki jeste vsak dan govedino in požirate sadne kape
vi z malimi vrtnimi hišicami z zobnimi ščetkami
vi z elektromotorji namesto spolovil
vi s predsodkom z genocidom z rasno socialno itd. diskriminacijo
vi presiti kruha in lačni vojnega plena
vi ki ste mi prepovedali vpijati ženska trupelca
vi z vinjenimi nasmehi v krčmi na robu mesta na robu mesa
vi brez ust in brez oči brez obrvi brez dlak
vi že umrli prežgodaj rojeni za ta vek
vi s halucinacijo z invalidnino in tv naročnino
vi z učiteljskimi nasmeši in z gledališkimi oblekami
vi ki si ne upate reči šefu da imate prav
vi kimavci vi odlikovanci vi uporniki brez razloga
vi sinčki dobrih družin v imenu svete družine
vi sinovi brez norega kruha vi pod napuščem bogomoljke
vi v rodilniku dajalniku tožilniku in otrodniku
vi ki nikogar ne ubijete temveč čakate na ukaz
vi z zajčevimi usti in z veno na čelu
vi tarasi buljbe ki obhajate hlapčevstvo z žganjem
vi slivovke črnilniki pozivi v vojsko
vi bolniški mesarji ki pozabljate na zdravniško etiko
vi z vsakdanjim počepanjem na straniščih
vi s črnimi oblekami in lepimi kravatami ki ste nekoč ubili
vi podgane ki vas morajo vikati na stolu pod njim itd.
vi cipice vlačugarske z razširjeno lobanjo na avtomobilski cesti
vi krvniki sesalci zlatozobi dvoonožci fanatiki verniki itd.
vi ki imate oblast in predstavljate kulturo impotenco kremenitost
vi z velepomembnimi koraki in avtomatičnimi možgani
vi z brezbržnimi cenenimi cunjicami in krznom v juhi
vi ki govorite v predavalnicah in kupujete vegeto in pecilni prah
vi zaradi vas samih vikarji evolucije na tv z dojkami
vi ki podeljujete stanovanja in izrabljate študente v svobodi
vi kaj ste storili temu narodu da mu pravite vi
vi filozofični sužnji in majstri obrtniki eksperti itd.
vi nogavičarji s slamo v nagobčnikih vi inkasanti
vi učenci in učitelji z zakonikom na sponki za kravato
vi samomorilci ki ste zapali poslednjemu dejanju konec dober
vi vse dobro s shakespeareom in avsentikom
vi parkinsonovi parkeljci na uradnih položajih na banketih
vi kljunaste žuželke ki ljubite svoje soproge vsak lutrov dan
vi ženske v krznenih plaščih vi ste ponosne emancipirane itd.
vi ki zaničujete psujete prisluhnete na vsakem oglu kot konfidenti
vi ki ste zamolčali telo in verujete v dva metra črev itd.
vi ki berete delo večer quick stern elle ilustrovana politika itd.
vi ki govorite „danes je treba biti baraba, da uspeš, sinko moj“
vi ki tako mislite tako ali tako nič ne mislite
vi ki ustvarjate dva možganska pola s predstavo in mislijo
vi ki so vam rekli pojdite kam drugam in ste šli kam drugam
vi zaporniki ki cenite vsakdanji fižolov kruh in meneštro
vi vojaki pripravljeni na strah obup zločin
vi pasji konji v zoološkem vrtu ki vas tepejo z infekcijami
vi mornarji v javnih hišah na japonkah nemkah italijankah itd.
vi ki niste mornarji vi zapečkarji z določili
vi ki odhajate v tujino in vi ki si tam kupujete vile
vi s tujimi valutami in z dobronamernimi predstavami za delavstvo
vi ki prognozirate kot vremenska napoved
vi ki stopate v sleherno novo leto stoletje tisočletje itd.
vi ki pravkar čutite poslednji krč in veste da boste zaspali
vi s presajenim srcem in brez njega vi brezsrčneži
vi
vi zakaj ste izobesili zastave kot da bi sijalo jutro
zakaj ste dvignili spomenike in niste prišli na sestanek
zakaj ste nekoč gradili in danes igrate na provokativne instrumente
zakaj se greste breznožce
vi breznogi dvoonožci

SALUSTIJ

N KOT NOGOMET

Prejšnji mesec je vesoljno mariborsko srenjo zajelo nezasišano in celo histerično razpravljanje o težkem, pomembnem družbenopolitičnem problemu, ki pomeni prelomnico, ko gre za biti ali ne biti. Tako vsaj so docela neupravičeno prikazovali položaj in pomembnost mariborskega drugoligaškega nogometnega kluba novinarji (ne vsi) v mariborskem Večeru. Groza nas je, ko vidimo, kako se da sredstvo javnega obveščanja izkoriščati za dosego ciljev nekega „delovnega kolektiva“, ki si svoja sredstva ne more ustvariti drugače, kot da visi na proračunu skupščine občine Maribor. Nepojmljivo je, da vidni predstavniki mariborskega političnega in gospodarskega življenja dajejo za ta časnik izjave, ki kazijo in omalovazujejo sklep občinske skupščine, v kateri sedijo odborniki, ki predstavljajo najširše množice delovnih ljudi Maribora. Nepojmljivo zategadelj, ker so tisti družbenopolitični delavci istočasno člani upravnega odbora NK Maribora ali pa so kako drugače povezani z funkcioniranjem tega kolektiva. Tisoč razlogov je, zaradi katerih smo ob teh nevidnih, zadnje čase pa tudi vidnih borbah, lahko užaljeni. Prav gotovo se mariborsko gospodarstvo ubada z usodnimi problemi, ki jih je nakopičila nekaj letna stagnacija v tem delu Slovenije. K temu dodajmo družbeno-rekreativno pomembnost profesionalnega nogometa ter jo primerjajmo z gibanjem za aktivno rekreacijo vsakega delovnega človeka v kopališču, na TRIM stezi, na stadionu, v telovadnici, vedno, povsod. Rezultati bodo presenetljivi. Medtem ko športna društva, krajevne skupnosti, bolnišnica, novo nastajajoča mariborska univerza, knjižnice, teater, tisoči delavcev v polrazpadlih stanovanjih čakajo na malo boljše usodo, naj bi družba s svojimi sredstvi pokrivala individualne potrebe. Brali smo očitek, da so se le štiri krajevne skupnosti oz. zbori volilcev izrekli proti financiranju NK Maribor. Sovražim demagogijo. Kdo se je izrekel za? Ničel! Zatorej naj se uveljavi že uveljavljena volja naših odbornikov v skupščini občine Maribor.

IZVRŠNI ODBOR: KATEDRA (6:3)

MARIBOR — Stadion v luknji. Vreme vspodbujajoče. Teren preveč dober. Gledalcev skoraj 8. Sodnik: ga ni bilo.
IO: Cerjak, Vilar, Kastivnik, Margan, Najdič, Klemenc
KATEDRA: Kerkez, Pukišič, Zorko, Kračun, Lampe, Zbašnjak, Novak
STRELCI: 0:1 Novak, 1:1 — Klemenc, 1:2 — Klemenc, 1:3 — Kastivnik, 2:3 — Novak, 3:3 — Zorko, 3:4 — Margan, 3:5 — Kastivnik, 3:6 — Vilar

OCENA IGRE: na liniji

Indolentna igra Odborovcev je bila veskozi prisotna na igrišču, tako da so imeli Katedrasi venomer rahel občutek manjvrednosti. To se jim je kmalu obrestovalo, kajti že v 15. minuti so povedli preko levega bika.

Centerfor odbora in golgeter-rekorder Zagožen je bil orednja figura svečane uvertire v opoldansko kosilo, ker sploh ni prišel na tekmo in so igralci ugibali, kaj neki se mu je zopet zgodilo.

Prvih 20 minut igre je pripadlo domačinom, Odborovcem. Potem se je nekdo izmed igralcev Katedre spomnil, da bi lahko imeli malo odmora, s čimer so se strinjali tudi domačini. Tistega zaboja piva, o katerem je bilo govora pred tekmo in ki je bil glavni motiv igralcev obeh moštev ni bilo od nikoder in igralci so ugotovili, da tako zares ni varno pripeljati piva in da je vseeno bolje, če pride pivo na vrsto po tekmi. Najvažnejša sprememba se je zgodila v sestavi ekipe Katedre, ko je v gol stopil Zbašnjak, Kerkez pa je zavoljo svoje nove politične moči prestopil v napad. To se je takoj poznalo tudi na rezultatu. Odborovci so zabil še dva gola. Vesoljno občinstvo je ob tem burno navijalo, pri čemer sta izstopala dva ženska glaska, ki jima je bil baje všeč robustni napadalec odbora Miki. Nenadna slaba igra domačinov in stalne pretne Katedrsev so nekaj minut pred koncem prinesle preobrat in radost. Akcija gostov je potekala po levi strani, tako kot vse doslej, desna je bila popolnoma prazna. Igralec Katedre Pukišič je kulturno podal žogo na glavo Kerkezu, tako, da je ta na srečo ni videl, nakar se je nepričakovano odbila v desni zgornji kot vratara domačih in sekretarja odbora Cerjaka. Rezultat je bil 6:3 in igralci so s sporazumnim dogovorom prenehali mučiti drug drugega in se preselili k Braniku ter tam nadaljevali nogometno tekmo za zeleno mizo!

IZJAVE:

CERJAK: KAPETAN IO
Imeli smo občutno terensko premoč, tako da vprašanje zmagovalca sploh ni bilo vprašanje. Rezultat je za nas še kar ugoden, čeprav smo po igralških kvalitetah neprimerno odstopali od nasprotnikov.

KRAČUN: KAPETAN KATEDRE
Vsiho je sodelovati in ne zmagovati. To pravilo nas je tudi vodilo, tako da pravzaprav nismo pokazali vsega, kar znamo. Ko bo revanj, bomo pokazali našo idejno moč in vprašanje zmagovalca je že danes rešeno. V današnji tekmi pa smo moralni zmagovalci.

M. L.

Na koncu napornega nogometnega srečanja med IO SŠ VZM in Katedro je prišel Jože Zagožen požet slavo svoje ekipe in s kravato za vratom in dejal: „Rojen sem na Katedri, delam na Izvršnem odboru, živim pa za oba. Za koga naj poilej navijam?“

Splošna gospodarska situacija in stabilizacijski ukrepi nam narekujejo skrajno previdnost in racionalnost pri razdelitvi sredstev za propagiranje naših sredstev. Da bi lahko sredstva, ki jih imamo na razpolago čimbolj smotno razdelili, smo prisiljeni, da se v polni meri angažiramo tam, kjer nam rezultati raziskave tržišča garantirajo optimalni uspeh.

Zaradi vseh navedenih razlogov vs moramo obvestiti, da bi vsi izdatki, ki niso zajeti v našem planu, pomenili verjetno določen rizik za naš poslovni uspeh in zato vaši cenjeni ponudbi ne moremo ustreči.

To je torej odgovor na ponudbo KUD Študent, ki jo je le-ta naslovil na neko ugledno mariborsko podjetje, da bi za reklamiranje tega podjetja na svojem plakatu dobil nekaj sredstev. Ena šestnajstina prostora za reklame stane 500 ND in se bodo ti plakati uporabljali vso sezono. Priznajmo si torej, da je naše gospodarstvo res tik pred zdajci.